

המכון לאחריות תאגידית

- מחקר יישומי -

כלים שלובים 2

**בחינה משווה של תקנים והנחיות המקובלים
בישראל בדיווח ויישום אחריות תאגידית**

A comparative analysis of Israeli common CSR applied methodologies

יוני 2014

כתיבה: עו"ד חגית הלמר¹
הנחיה מקצועית: ליעד אורתר²

¹ עו"ד סביבתית עצמאית
² ראש תחום דיווחי קיימות במכון לאחריות תאגידית, המרכז האקדמי למשפט ולעסקים ומרצה לקיימות וניהול סביבתי באוניברסיטת בן גוריון בנגב ובמכללה האקדמית ת"א-יפו

עמ'	תוכן עניינים
3	אחריות תאגידית בישראל, קריאת כיוון – ליעד אורתור, המכון לאחריות תאגידית
4	אודות המכון לאחריות תאגידית וכותבי המחקר
7	תקציר
11	"כלים שלובים 2" – למי ולמה
14	מגמות עדכניות בישראל – התפתחויות מרכזיות מאז פרסום "כלים שלובים 1"
14	- הנחיות הדיווח של ה GRI - G3 ו-G3.1
15	- מכון התקנים - ת"י 10000 (2013)
16	- שאלון מעלה 2014
17	- תזכיר חוק אחריות תאגידית (חובת דיווח), התשע"ד-2014
19	טבלת סיכום – עיקרי ממצאי השוואה
26	פירוט ממצאי השוואה
38	מגמות עתידיות בעולם
38	- ארגון ה GRI - הדור החדש של הנחיות הדיווח, ה G4
39	- ארה"ב - Sustainability Accounting Standard - SASB Board
41	- הדירקטיבה אירופאית לחיוב חברות גדולות בדיווח חברתי
42	סיכום דברים

לציטוט:

המכון לאחריות תאגידית, עו"ד ח. הלמר ול. אורתור, בחינה משווה של תקנים והנחיות המקובלים בישראל בדיווח ויישום אחריות תאגידית (2014).

אחריות תאגידית בישראל, קריאת כיוון

בשנים האחרונות שיח האחריות התאגידית העולמי הולך ומשתכלל תוך הצגה מתמדת של חידושים לשוניים. אחד המונחים האחרונים הינו **Shared Values** 'ערכים משותפים' (Porter & Kramer, 2011)³ אשר בבסיסו ההנחה כי עסקים וחברה יכולים שניהם לדור בכפיפה אחת ולייצר, במסגרת הפעילות העסקית, ערכים ותועלות המשותפים לשניהם ולא כמשחק סכום אפס. זוהי למעשה התפתחות מושגית מגישה הפילנתרופיה התאגידית אשר הייתה דומיננטית בשנות השמונים והתשעים לגישה מורכבת יותר הסוברת שהאינטרסים התאגידים והאינטרסים החברתיים חד הם. זוהי אכן הנחה מעניינת אך יש רבים החולקים עליה וטוענים כי במציאות בה תאגיד מקדש את שורת הרווח הכספית באופן בלעדי, לא ניתן להגיע למצב של חלוקת הרווחה העסקית באופן שיווני. אל מול גישה זו מתפתחת ומתעצמת אל מול עינינו מגמה מרתקת של יזמות חברתית ובנייתם של מודלים עסקיים חדשים. ייתכן כי הערעור על שלד היסוד של מבנה התאגיד (כפי שהוא מוגדר בחוק) יש בו על מנת להביא בשורה של ממש במבנה הקפיטליסטי של השוק. זמן יגיד.

גם אנו בישראל חווים את אותם חבלי לידה של האחריות התאגידית והצורך הגובר ועולה מצדם של תאגידים לשלבים ברורים בסולם היישום המורכב. מכיוון שעד כה הגישה הרווחת באחריות תאגידית הייתה כי מדובר על מהלך וולונטארי של התאגידים עצמם המתרחש מעבר לרף הציות אזי המענה המקובל היה בבנייתם של קודי התנהגות פנים ארגוניים. אך נדמה כי אין הדבר מספק עוד. אנו רואים כיצד צצות ועולות גישות יישומיות חיצוניות ע"י ארגונים וגופי סמך ממשלתיים כגון שאלון ודירוג מעלה, מכון התקנים הישראלי עם ת"י 10000 (2013) לאחריות חברתית, וברמה העולמית, הנחיות ה Global Reporting Initiative לדיווח חברתי-סביבתי, יוזמת ה Global Compact ועוד. גם אנו במכון לאחריות תאגידית לא משכנו ידינו ממגמה זו ובמסגרת תזכיר הצעת החוק אחריות תאגידית (חובת דיווח), התשע"ד-2014, ניסחנו סט מפורט להנחיות דיווח לא פיננסיות אשר, באם יתקבל החוק, אמורות לחול על כל התאגידים הבינוניים ומעלה בישראל.

ייתכן כי תקופה זו יכולה להיות מוגדרת כתקופת הפיזור בתקני הדיווח והיישום של אחריות תאגידים עם ריבוי כלים וגישות אך באם נבחן תופעה זו אל מול מגמת התחזקות הרגולציה ייתכן כי בסופו של דבר הכלים כולם יתקבצו אל תוך מערך חוקי מוסדר ומוגדר. בכל מקרה ועד אז, וכדי לסייע למנהלי אחריות תאגידית בישראל, לסטודנטים ולחוקרים את התחום, מצאנו לנכון לעדכן את המסמך "כלים שלובים" אשר פורסם על ידי לפני שבע שנים (ונכתב יחד עם יפעת מאירוביץ) מתוך תקווה שיהיה הכלי "מראה נבוכים" נהיר לעושים דרכם במבוך האחריות התאגידית. קריאה מהנה ופוריה!

ליעד אורתר

ראש תחום דיווחי קיימות, המכון לאחריות תאגידית

³ Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. *Harvard business review*, 89(1/2), 62-77.

אודות המכון לאחריות תאגידית

בעשורים האחרונים, כוחם של תאגידי הענק - בישראל ובעולם - הולך ומתעצם, וכתוצאה מתהליכי ההפרטה והגלובליזציה, רבים מהם ממלאים תפקידים שהיו נתונים בעבר לרשויות השלטוניות. כוח זה נושא עימו גם אחריות. ואכן, הציפיות החברתיות מתאגידים הולכות ומשתנות. התפיסה לפיה תאגידיים ומנהליהם נדרשים לשמור אך ורק על האינטרסים של בעלי המניות היא מיושנת. כיום הולכת ומתבססת הגישה לפיה קשת השיקולים של התאגיד צריכה לכלול גם שיקולים חברתיים וסביבתיים שיביאו בחשבון את טובתם של כלל מחזיקי העניין - בעלי המניות אך גם העובדים, הצרכנים, הספקים, הקהילה ואפילו הסביבה. אין ספק ש"מחאת הקוטג'", ולאחריה המחאה החברתית בקיץ 2011, מוכיחות שגישה זו, המדגישה את אחריותם החברתית של תאגידי הענק, הולכת ומשתרשת גם בישראל.

זהו הרקע להקמת הקליניקה לאחריות חברתית של תאגידיים בשנת 2008, שפעילותה הובילה, בסופו של דבר, להקמתו של המכון לאחריות תאגידית בסוף שנת 2011. **המכון, היחיד מסוגו בישראל, הוא גוף עצמאי ובלתי-תלוי ששם לעצמו למטרה לקדם ולבצר את ההגנה על האינטרס הציבורי במכלול השאלות הנוגעות ליחסי הגומלין בין תאגידיים עסקיים לבין החברה הישראלית.** תחומי העיסוק העיקריים של המכון הם:

✓ **דיווחי קיימות;**

✓ **הפרטה ורגולציה, בעיקר בתחום משאבי הטבע;**

✓ **הגנה על אינטרס הציבור בשוק ההון;**

✓ **צדק מיסויי.**

המכון לאחריות תאגידית הוא מכון ראשון מסוגו בארץ, וייחודו מתבטא בארבעה מאפיינים:

ראשית, בשעה שהגופים האקדמיים העוסקים באחריות תאגידית מצויים על-פי רוב, בישראל ובעולם, באחריותם של בתי ספר למינהל עסקים, המכון לאחריות תאגידית מתייחד בכך שהוא פועל תחת כנפיו של בית ספר למשפטים. זאת, מתוך אמונה שהעיסוק בהיבטים המשפטיים של האחריות התאגידית שאינם מצויים לרוב בלב העשייה והמחקר בתחום זה (הנתפס לא פעם כוולונטרי), יכול הן לאתגר את השדה המשפטי הקלאסי והשמרני, והן לסייע בהובלת שינוי חברתי.

שנית, ובניגוד לארגונים אחרים העוסקים בנושאי אחריות תאגידית, אך נשענים באופן דומיננטי על העסקים עצמם (בין אם במימון ובין אם באוריינטציה הפעילות שלהם), המכון לאחריות תאגידית מציע פלטפורמה אקדמית, אובייקטיבית ומשוחררת מלחצים פוליטיים וכלכליים לדיון בנושאים אלה, מתוך ראיית האינטרס הציבורי בכללותו.

שלישית, כסמכות מובילה בתחום האחריות התאגידית, המכון עושה שימוש - לצד פעילותו האקדמית והמחקרית - במגוון של כלים כגון: ייזום וליווי הצעות חוק, ניהול הליכים משפטיים, קשר עם רגולטורים, נוכחות תקשורתית קבועה, קיום כנסים ופרסום ניירות עמדה. בנוסף, פועלות תחת המכון שתי קליניקות

עמ' 4

משפטיות לסטודנטים – הקליניקה לאחריות חברתית של תאגידים והקליניקה לאינטרס הציבור בשוק ההון.

לבסוף, המכון פועל כחלק מהמרכז האקדמי למשפט ועסקים, השם דגש על אתיקה במקצועות (עריכת-דין, ניהול, ראיית חשבון, ייעוץ מס) מתוך רצון להטמיע בסטודנטים לא רק מיומנות מקצועית גבוהה, אלא גם, ובעיקר, מחויבות לערכים של מעורבות ציבורית ואחריות חברתית. תפישה מקצועית עשירה ועמוקה זו הופכת את המרכז האקדמי לאכסניה ייחודית ומחויבת למכון לאחריות תאגידית שזהו חזונו.

לפרטים נוספים אודות המכון – www.csri.org.il

אודות כותבי המחקר

עו"ד חגית הלמר הינה עורכת סביבתית עצמאית. עוסקת בליווי וייצוג גורמים ציבוריים ופרטיים בענייני תכנון ובניה ושמירת טבע, חברות ועסקים בנוגע לעמידה בדרישות דיני איכות סביבה ובייעוץ לפרויקטים המקדמים תפיסת קיימות בקרב מקבלי החלטות וארגונים. בין לקוחותיה גופים ציבוריים, ממשלתיים, עמותות ציבוריות, עסקים, אדריכלים ואנשים פרטיים.

בין השנים 2003-2013 הייתה היועצת המשפטית של החברה להגנת הטבע. פעילות המחלקה המשפטית אותה ניהלה הובילה להישגים ציבוריים וסביבתיים משמעותיים לטובת שמירת הטבע והסביבה, כגון ביטול עסקת בריכות המלח בעתלית ואילת, דחיית תכנית לכריית פוספטים בחצבה מערב ועוד, ולהטמעת תפיסת קיימות בקרב מקבלי החלטות וקובעי מדיניות בתחומים שונים: שמירת שטחים פתוחים, תשתיות אנרגיה, אנרגיה מתחדשת, חקלאות מקיימת, מדיניות קרקע חקלאית, תשתיות מים וניצול משאבי טבע.

כיום במסגרת עבודתה כעצמאית, ממשיכה לפעול למען עשיה ערכית ומאוזנת בקבלת החלטות. תחום האחריות התאגידית מתרגם את ערכי היסוד של תפיסת הקיימות לשפה עסקית ומתקשר אותם לחברות וארגונים, כמו גם לציבור, בין היתר במטרה לבנות ואף לשקם את יחסי האמון בין המגזר העסקי לציבור. לתחום זה מביאה חגית את הניסיון והידע הרב שצברה בהובלת תהליכי עומק משמעותיים בשיח בן מגזרים שונים. מחזיקה בתואר ראשון במשפטים מאוניברסיטת תל אביב, והינה עורכת דין מוסמכת מאז 1989.

ליצירת קשר עם חגית - hagitlegal@gmail.com

מר ליעד אורתר הינו מומחה בעל שם לנושא אחריות תאגידית, דיווחי קיימות וניהול סביבתי של תאגידים. אורתר משמש היום כראש תחום דיווחי קיימות במכון לאחריות תאגידית ומרצה לקיימות בעסקים באוניברסיטת בן גוריון בנגב ובמכללה האקדמית ת"א-יפו.

אורתר הינו גורם מעורב ופעיל זה שנים רבות בזירה הסביבתית והאחריות התאגידית בישראל ועשייתו האקדמית והעסקית לוותה כל השנים במחויבות אישית עמוקה לקידום נושאים אלו בישראל. אורתר החל את דרכו הציבורית ב-1999 כעוזרו של פרופ' שלמה בן עמי שהיה השר ביטחון הפנים שם עסק אורתר בנושאי אלימות במשפחה.

בהמשך עמד אורתר בראש ארגון גרינפיס בישראל, ריכז את פעילות עמותת צלול בנושא זיהום נחלים, עמד בראש פורום חברות המיחזור בישראל ועסק בייעוץ למאבקים סביבתיים רבים בישראל. בשנת 2006 מיקד אורתר את פעילותו לתחום האחריות התאגידית וכמנכ"ל חברת יעוץ ליווה תאגידים מהגדולים במשק הישראלי בתהליכי הלימוד וההטמעה של גישת הקיימות והאחריות התאגידית. אורתר היה זה אשר הציג לראשונה לשוק הישראלי ב-2007 את הנחיות ה GRI ויעץ בכתיבת דוח הקיימות הראשון בישראל אשר נכתב לפי הנחיות ה G3. הנחיות אלו מהוות את הקודקס המקובל עולמית לדיווחי תאגידים בנושאים לא פיננסיים.

במסגרת פעילותו במכון לאחריות תאגידית פרסם אורתר עד כה שלושה מחקרים יישומיים ("לקראת חובת דיווח חברתי-סביבתי של תאגידים בישראל", 2013; "על עקרון השקיפות בתקן ישראלי 10000 לאחריות חברתית", 2014; "דרישת השקיפות במדריך לפיתוח בר-קיימא בחברות ממשלתיות", 2014) והוא מוביל את המהלך לתמיכה ציבורית בהקמת השדולה הפרלמנטארית לאחריות תאגידית ומנהל את סדנת מחקר ייחודית: "אחריות תאגידית והעיר" CSR & The City. אורתר מחזיק בתואר ראשון במדעי המדינה ותואר שני בלימודי איכות הסביבה.

ליצירת קשר עם ליעד – liad.ortur@gmail.com

תקציר

אחריות תאגידית היא גישה ניהולית לפיה על חברה מוטלת אחריות רחבה יותר מאשר רק לשרת את מחזיקי העניין שלו ואת שורת הרווח הכספית. גישה זו דוגלת ביישום שיקולים חברתיים, אתיים וסביבתיים רחבים בתהליך הניהול וקבלת ההחלטות, ולעשייה שהיא מעבר לחובת הציות לחוק (beyond compliance). התהליך מציף סוגיות רבות שעל מנהלי החברה להחליט לגביהן, ובהן שאלת הדיווח הלא פיננסי/וולונטארי (האם לדווח? איך לדווח? למי מיועד הדיווח? וכו'). זאת לאור חלקם המרכזי של עקרון השקיפות וההתייחסות למחזיקי עניין⁴, פנימיים וחיצוניים, ביישום אחריות תאגידית.

נוכח שינויים משמעותיים שחלו בתחום בישראל בשנים האחרונות, המחקר הנוכחי מעדכן מחקר השוואתי ראשון שבוצע בישראל, "כלים שלובים 1"⁵, ומציג את נקודות המפגש והשוני בתקנים ובהנחיות המקובלים כיום בישראל לדיווח וליישום אחריות תאגידית: שאלון מעלה 2014 שעודכן בתהליך היוועצות רחב במהלך 2012-2013; ת"י 10000 (2013) - מערכות ניהול אחריות חברתית, שפורסם על ידי מכון התקנים במחצית 2013; הנחיות ה-G3/G3.1 של ארגון ה-GRI (נציין כי סט ההנחיות העדכני ביותר הוא ה-G4 אשר אינו נסקרות לעומקן במחקר זה); ומשווה אותם גם למול טיוטת הצעת חוק אחריות תאגידית (חובת דיווח), התשע"ד-2014 שנוסחה על ידי המכון לאחריות תאגידית ותוגש על ידי חה"כ איתן כבל וחברי כנסת נוספים.

ממצאי המחקר הנוכחי מעלים כי ארבעת גופי הדיווח והיישום הנ"ל (אחד מהם כאמור הוא בגדר הצעה עדיין), מציבים רף דרישות גבוה ומפורט בתחומים שונים של אחריות תאגידית: אתיקה, זכויות עובדים, ממשל תאגידי, סביבה ועוד: בכל אחד מהתחומים הללו ניכר כי גופי הדיווח והיישום מבקשים לברר ולקבל מידע אודות יעדים ומדדים כמותיים, אודות קיומם של מסמכי מדיניות של התאגיד בכל תחום, אודות מעורבות ומחויבות של דירקטוריון והנהלת החברה ליישום האחריות התאגידית הבאות לידי ביטוי באינדיקציות שונות שכל גוף דיווח ויישום בודק אותן. ניתן לראות בכך מצד אחד, הצבת רף ציפיות גבוה מצד הציבור וגופי הדיווח והיישום ביחס ליישום בפועל של אחריות תאגידית. ומצד שני, הכוונה וקריאת כיוון ביחס למה שתאגיד צריך לשאוף ולכוון אליו. דווקא הפירוט הרב יכול להקל על חברה מיישמת למצוא את דרכה ולקבל החלטות מובנות, שכן הוא מסיר את העמימות סביב השאלה – מה צריך לעשות כדי ליישם אחריות תאגידית, ופורט לפרוטות באיזה אופנים נכון שהדיווח והיישום יתקיימו.

למול זאת, המחקר הנוכחי מעלה כי בין ארבעת גופי הדיווח והיישום הנ"ל קיימים הבדלים בגישה ליישום אחריות תאגידית, וזאת במספר היבטים מרכזיים:

➤ **גודל החברה** שהיא מושא לשימוש במסמך הדיווח או היישום: האם התכלית היישום היא רק עבור חברות בסדרי גודל שמחזוריהן הוא מאות מיליוני ₪ (כגון בדירוג מעלה) או שמא חברות מסדרי גודל בינוניים ומעלה (הצעת החוק) או אף כל חברה (ת"י 10000 (2013) ו-G3/3.1). הפנמת אחריות

⁴ "מחזיקי עניין" הינה הגדרה כללית לכלל הקבוצות באוכלוסייה אשר מקיימות קשר של השפעה ההדדית על העסק. הווה אומר, הן בפעילותן משפיעות על הצלחת וביצועי העסק, והעסק בפעילותו משפיע על העניין עצמו הקרוב לליבן.

תאגידיית בחברות המובילות במשק יכולה לשמש השראה ודוגמה לחברות אחרות, והשאלה היא אם התמקדות רק בהן לא תביא להחמצה של חברות ועסקים רבים שגם להם השפעה, חיובית או שלילית, בתחומי סביבה וחברה.

✚ **אופי הדיווח/יישום:** הבחנה על בסיס הגדרה עצמית של החברה את תחום וגבולות השפעתה (G3/3.1) או שמא על פי צ'ק ליסט מוגדר של מסמך הדיווח או יישום (ת"י 10000 (2013), דירוג מעלה והצעת החוק).

במובן זה, לכאורה, הנחיות ה-G3/3.1 נותנות יותר "יד חופשית" לחברה המדווחת, אך למעשה היות ומדובר בהנחיות קפדניות לדיווח והגדרת גבולות ותחום ההשפעה של החברה, אמורה להתקיים בקרה גבוהה גם היכן שמתקיים תהליך של הגדרה עצמית. בנוסף, הן דירוג מעלה והן ת"י 10000 (2013) בוחנים את האסטרטגיה הניהולית של הארגון בהקשר של קיימות, שהיא עצמה תהליך של הגדרת גבולות ותחום השפעה הנבדק של החברה, אל מול הצ'ק ליסט.

✚ הנחיית מסמך הדיווח או היישום לגבי ה"מעטפת" האסטרטגית של החברה בהקשר של קיימות (G3/3.1 ות"י 10000 (2013) ודירוג מעלה) או היעדרה של הנחיה כזו ודיווח רק לפי "פילוח" תחומי האחריות התאגידיית (הצעת החוק).

✚ קיומו של הליך הערכה ודירוג חיצוני של החברה המדווחת והמיישמת (כאשר במעלה מדובר גם בהשוואה בין חברות המדורגות עצמן, מה שנותן benchmark, נקודת ייחוס, לאבחון התקדמות החברה לכיוון של אחריות תאגידיית, גם למול חברות אחרות בתחום), כמו גם של הליך הדרכה וליווי שלה ביישום (G3/3.1 ודירוג מעלה), או היעדרו של הליך כזה (הצעת החוק).

נדגיש כי ב-G3 ההערכה והבדיקה היא של מסמך הדיווח (לא של החברה עצמה, "בשטח"). חברה המבצעת הליך בקרה חיצוני של נתוני הדיווח שלה מקבלת '+' לצד הדירוג שלה. הליך כזה יכול לכלול גם בחינה של נתוני הבסיס של החברה, עליהם התבססו הנתונים המעובדים שהוצגו בדיווח. בת"י 10000 (2013) הבדיקה היא של ביצועי החברה עצמה (לא של מסמך דיווח שפרסמה).

✚ **שקיפות:** נמצא כי זוהי סוגיה מרכזית המבדילה בין גורמי הדיווח והיישום השונים. השונות מתבטאת בכך ש-G3 והצעת החוק הם מסמכי דיווח, וככאלו השקיפות היא חלק אינהרנטי בהם. באופן מובנה, מתקיים בהם פרסום של הנתונים המדווחים (שהם עיבוד של נתוני הבסיס של החברה). בכך מבקשים מסמכי הדיווח הללו "להחצין" את הנתונים המדווחים למול מחזיקי העניין באופן שיאפשר השוואה בין חברות, כמו גם הערכה של התקדמות, נסיגה או התפתחות האחריות התאגידיית לאורך זמן באותה חברה.

דירוג מעלה ות"י 10000 (2013) הם מסמכי יישום של ניהול אחריות תאגידיית והשקיפות נמדדת בהם במסגרת בחינת מערכת הניהול. שני הגופים מתמרצים שקיפות שכן החברות מדורגות/נבחנות גם על כך לצורך הניקוד בדירוג/התעדה, לרבות בנוגע לפרסום או לתשתית הקיימת בחברה לצורך פרסום דו"ח אחריות תאגידיית. יחד עם זאת, פרסום הנתונים המצטברים בתהליך התשובות לשאלון/צ'ק ליסט נתון לבחירת החברה. ונשאלת השאלה מהו פרסום "סביר ושקול", כאמת

⁵ בוצע ב-2007 ע"י ליעד אורתור ויפעת מאירוביץ במסגרת פעילות חברת הייעוץ ביונדביזנס בע"מ

המידה לשקיפות שבת"י 10,000 (2013). התוצאה יכולה להיות כי קיימת שקיפות על ידי "החצנה" של מידע ונתונים שונים של החברה בפלטפורמות שונות, אך לא דווקא אחידות ובנות השוואה (אתר החברה, דוחות כספיים, פרסומים שונים. וכאמור, אפשרי גם דו"ח אחריות תאגידית). ההשוואה בדירוג מעלה (ה-benchmark) מגולמת למעשה בדירוג עצמו (פלטנה, זהב, כסף).

כנובע מכך, קיימת כיום מחלוקת בנוגע למחויבות האינהרנטית בפרסום דו"ח אחריות תאגידית לחברה המבקשת ליישם אחריות תאגידית. ניתן לתמצת אותה בשאלה האם הדיווח מניע תהליך של יישום, או שמא היישום הוא המוליד את הדיווח. העדר דרישה מובנית לשקיפות הנתונים המצטברים בתהליך התשובות לשאלון/צ'ק ליסט באופן מתכלל וכלפי כולי עלמא, המאפשר השוואה והערכה לאורך זמן, מעורר קושי, ככל שעקרון השקיפות נתפס כערך יסודי ומהותי בתפיסת האחריות התאגידית. באותה מידה, מתעורר קושי ביחס לזיהוי והערכה של הנתונים לגביהם מבוקשת שקיפות - נתונים מעובדים או מקודדים לקראת דיווח או דירוג, או שמא נתוני בסיס של החברה לקראת התעדה. וזאת כאשר נראה כי מוסכם על הכל, שמטרת האחריות התאגידית היא צמצום ההשפעות הסביבתיות והחברתיות השליליות והגברת ההשפעות הסביבתיות והחברתיות החיוביות. שמא אף הליכה לעבר יצירת "ערך משותף" לתאגיד ולחברה (society).

חיוב בדיווח אחריות תאגידית ישנה את כללי המשחק, וניכר בהצעת החוק (נפנה לטבלת השוואת הממצאים) כי למול "עליית המדרגה" בעצם החיוב לדווח חלה הנמכה של רמת הפירוט הנדרשת מהחברה המדווחת ביחס למדדים בהיבטים השונים של אחריות תאגידית.

דרישת השקיפות	הערכה ודירוג חיצוניים	מעטפת הקיימות	אופי הדיווח/יישום	גודל החברה המדווחת/מיישמת	
יש דירוג/ניקוד (במסגרת הערכת המערכת הניהולית)	יש (דירוג חישובי)	חובת התייחסות	הכוונה מלמעלה	גדול	שאלון מעלה
יש דירוג/ניקוד (במסגרת הערכת המערכת הניהולית)	יש	חובת התייחסות	הכוונה מלמעלה	כל גודל	ת"י 10000 (2013) לאחריות חברתית
חובה מובנית (אקט של דיווח)	אין באופן מובנה	אין דרישת התייחסות כללית	הכוונה מלמעלה	בינוני ומעלה	הצעת חוק אחריות חברתית (חובת דיווח)
חובה מובנית (אקט של דיווח)	אופציונאלי להבטחת איכות	חובת התייחסות	הגדרה עצמית	כל גודל	GRI-G3

בנוסף, המחקר הנוכחי מציג מגמות עתידיות בעולם ביחס לדיווחי אחריות תאגידית: מגמה ראשונה הינה עדכון הנחיות ה-GRI, אשר החל מיום 1.1.2016 יתבססו על גרסת G4 השמה דגש על היבט המהותיות

בדיווח (Materiality), מהן ההשפעות **מהותיות** ביותר של החברה בתחום כלכלי, חברתי, וסביבתי, מהותיות דיין כדי לדווח עליהן) במטרה להביא לדו"ח אסטרטגי וממוקד. עדכון זה נועד למנוע מצב של "הצפת" דיווחי אחריות תאגידית במידע עודף ומכביד שלא משקף ואף מטשטש את השפעות הליבה של החברה בתחומים חברתיים וסביבתיים. שכן בפועל, מחקרים מראים כי בתהליך הנוכחי של קביעת הסוגיות המהותיות, תאגידים, בעצם כך שהם שקובעים את תהליך ההיוועצות עם מחזיקי העניין לצורך קביעת המהותיות, מזהים לעיתים סוגיות מהותיות שמקלות עימם⁶. עולה השאלה האם השינוי בעקרונות ה-G4 אכן ישיג את המטרה המבוקשת.

מגמה שנייה מתייחסת לפעילות **ארגון SASB בארה"ב**, Sustainability Accounting Standard Board, ארגון ללא כוונת רווח שהוקם ב-2011 ומטרתו לקבוע אינדיקטורים להשוואה פיננסית של ביצועי קיימות בין חברות בתחומי תעשייה שונים ומוגדרים בארה"ב, כאשר במוצהר, מטרתו היא **שילוב דיווחים על ביצועי קיימות בדיווחים פיננסיים המוגשים על ידי חברות בארה"ב**. שילוב כזה מתאפשר שם כבר היום באופן וולונטרי. מדובר במגמה העולה בקנה אחד עם יוזמת ה-PRI מ-2006, Principles for Responsible Investment, שהינה יוזמה של האו"ם ושל גופים פיננסיים מובילים בעולם לביצוע השקעות פיננסיות אחראיות על דרך שקילת שיקולי חברה, סביבה, ממשל תאגידי ואתיקה בהשקעות. כיום, הנחיות דומות קיימות בישראל רק ביחס להיבטים סביבתיים של השקעות.

מגמה שלישית נוגעת לאישורה, באפריל 2014, של **הדירקטיבה אירופאית לחיוב חברות גדולות בדיווח חברתי**. דירקטיבה זו תחייב, בפעם הראשונה, חברות גדולות (כ-6,000 במספר) אשר נסחרות בבורסה לדווח על סוגיות מפתח בנושאי זכויות אדם, העסקת עובדים, איכות סביבה, מניעת שחיתות ומתן שוחד וגיוון תעסוקתי בהנהלות החברות. הצעת חוק אחריות תאגידית (חובת דיווח), התשע"ד-2014 תואמת מגמה זו בעצם החיוב לדווח, קובעת את חובת הדיווח לא רק ביחס לחברות גדולות אלא גם ביחס לחברות בינוניות ומעלה, וקובעת הנחיות דיווח בתחומים שונים של אחריות תאגידית, תוך שימת דגש על היבטים חשובים לציבור הישראלי (כגון, תאונות דרכים, חיילים וחיילות במילואים).

לסיכום, המחקר הנוכחי משקף ומתקשר את **תפיסת הערך ה"מודרנית" המצופה מחברות כיום** - בודאי חברות גדולות, אשר "טביעת הרגל התאגידית" שלהן בהיבטים חברתיים וסביבתיים היא משמעותית וניכרת - ומסייע לחברה המבקשת ליישם אחריות תאגידית לאפיין את חזקותיה, חולשותיה ואת מה שנדרש ממנה לשנות ולשפר בהתנהלותה העסקית בכדי להיות חברה שאכן מיישמת אחריות תאגידית.

⁶ Ortar, Liad. Materiality in Sustainability Reporting - an Obscure term which Requires Clarification. Presented at EBEN Conference, Berlin (2014) To Be Published.

"כלים שלובים 2" – למי ולמה

בתקופה האחרונה אנו רואים כיצד יותר ויותר אנשים מביעים עניין רב בתחום האחריות התאגידית. חלקם מתוך רצון לאמץ פרקטיקה זו בתור הקריירה האישית שלהם, חלקם כמושא למחקר ולימוד אקדמי וחלקם מתוך רצון לבחון אימוצה במסגרת מקומות העבודה הנוכחיים שלהם. אי לכך, קהל היעד אשר הינו לנגד עינינו בתהליך הכתיבה היה רחב ומגוון והתייחס לעניין ציבורי גובר זה. מחד אנו פונים לאלו שכבר עוסקים בדבר אך אנו רוצים להגיע גם אל קהלים חדשים בייחוד אם יהיו אלו דירקטורים, מנהלים ויועצים. כאמור, גם

לאילו אשר כבר מכירים את הנושא, המחקר הזה הוא בבחינת מיפוי מעודכן עבורם של הנחיות ומסמכי הדיווח ויישום המובילים השונים. עבור אלו שנחשפים לנושא לראשונה, המחקר הזה הוא בבחינת הצגה כללית של מסמכי הדיווח והיישום עבורם.

מכיוון שעסקינן במגוון סוגים רחב של תאגידים (חברות ציבוריות, פרטיות, ממשלתיות, ארגונים ללא מטרת רווח ותאגידים עירוניים) אשר כולם מהווים עבורנו מושא לדיווח ויישום אחריות תאגידית, לשם הפישוט נתייחס למכלול מורכב ומגוון זה כאל – "חברה" או "החברה". אנו מודעים היבט לכך שבשפה העברית מילה זו יכולה להתפרש גם כ Society וגם כ Company. אולי דווקא משום כפל לשון זה המראה על זהות אינטרסים אפשרית החלטנו לא לעשות שימוש במילה העברית האפשרית הנוספת והיא "תאגיד".

אחריות תאגידית / אחריות חברתית / אחריות חברתית-סביבתית / אחריות חברתית-תאגידית / קיימות בעסקים / אזרחות תאגידית (Corporate Citizenship, Sustainability in the Business Sector,)
Corporate Social Responsibility וכן הלאה), הם כולם מונחים מקובלים המתארים גישה של חברות הלוקחות בחשבון שיקולים חברתיים, אתיים, סביבתיים וכלכליים בניהול וקבלת ההחלטות שלהן⁷, וזאת מתוך הבנה שהתנהגות אחראית של ארגונים חורגת מהתכלית הקלסית של מקסום הרווח הכלכלי של התאגיד, ונועדה גם להיטיב עם החברה (society) והסביבה⁸. לשם הפישוט נשתמש להלן במונח – "אחריות תאגידית".

דיווח אחריות תאגידית / דיווח קיימות / דיווח לא-פיננסי (corporate social report, sustainability report, non-financial report) הם כולם מונחים המתארים דיווח של חברה על אופן יישום האחריות התאגידית שלה⁹. דיווחים אלו נבדלים זה מזה בהיבטים מהותיים שונים (כגון וולונטריות או חיוב בדיווח, קיום או העדר בקרה חיצונית על הדיווח, החברות שהן מושא לדיווח ועוד), אך גם דומים זה לזה בהיבטים מהותיים אחרים (התייחסות רחבה ומפורטת, המציבה לחברות רף גבוה בסוגיות של אתיקה, חברה, סביבה וממשל תאגידית). לשם הפישוט נשתמש להלן במונח – "דיווח אחריות תאגידית".

⁷ להרחבה, עמ' 1-2 לת"י 10000 (2013)

⁸ להרחבה, עמ' 2-3 למסמך אחריות תאגידית של חברות – חובת דיווח חברתי וסביבתי, יולי 2013, המכון לאחריות תאגידית, נכתב עבור ח"כ איתן כבל ומרכז המחקר והמידע של הכנסת

במהלך כניסת חברה לתהליך יישום אחריות תאגידית צעות ועולות סוגיות רבות שעל מנהלי החברה להחליט לגביהן, וביניהן גם שאלת הדיווח (האם לדווח? איך לדווח? עבור מי מיועד הדיווח? וכיו"ו). בפני חברה המבקשת ליישם אחריות תאגידית מצויים כיום בישראל כמה "מסלולי דיווח/יישום".

ב-2007 בוצע מחקר יישומי ראשון⁹ שערך בחינה השוואתית של שלושת הגופים המובילים בישראל בתחום אחריות חברתית: ארגון מעלה, מכון התקנים באמצעות ת"י (תקן ישראלי) 10000 והנחיות ה-GRI לדיווח, בגרסת ה-G3. המחקר דאז, **כלים שלובים**, יתעדכן כאן, במחקר זה. שכן מאז 2007 התחוללו שינויים משמעותיים בתחום האחריות התאגידית: ב-2010 פורסם תקן ISO:26000, תקן בינלאומי ראשון מסוגו בעולם לאחריות חברתית, ב-2011 הושקה גרסת ה-G3.1 של הנחיות ה-GRI שכוללת הרחבת של הנחיות הדיווח בנושאי זכויות אדם, השפעות על הקהילה המקומית ומגדר, ובמחצית 2013 חלו בשלושת הגופים הללו שינויים מהותיים במסמכי ההנחיות (יפורטו להלן במסגרת הסקירה שתוצג ביחס לכל אחד מהם). בנוסף, במחצית 2013 החלה להיות מקודמת הצעת חוק אחריות תאגידית (חובת דיווח), התשע"ד-2014 שנכתבה על ידי המכון לאחריות תאגידית.

מטרת המחקר הנוכחי, כלים שלובים 2, היא:

- להראות את נקודות המפגש והשוני בין המסמכים הראשיים היום בתחום דיווח ויישום האחריות התאגידית בישראל.
- לאפשר לחברה שכבר דיווחה לפי אחד הדיווחים או ההנחיות הנ"ל, לזהות מה נדרש ממנה על מנת לעלות בקנה אחד עם עקרונות הדיווח או ההנחיות לפי אחד מהמסמכים האחרים.
- להמחיש לחברות המיישמות כיום אחריות תאגידית, ולחברות המבקשות להתחיל ליישם אחריות תאגידית, כיצד עליהן להטמיע, לנהל ולדווח את פעילותן בתחום.
- לסקור מגמת עתידיות בעולם בתחום דיווחי אחריות תאגידית.

מטרת המחקר אינה לתאר את הבשורה הגלומה לחברות ביישום גישת אחריות תאגידית (באם תהיה זו חיובית או שלילית מבחינתן). אנו מקווים כי אגב קריאת המחקר, גם ללא פריסת הרקע הרעיוני הרחב והעמוק בנוגע ליתרונות ולרווחים באימוץ גישה זו, יתודעו דירקטורים ומנהלי חברות לבסיס הערכי של גישה זו, שבכוחו להיות מתורגם גם לבסיס עסקי איתן ואסטרטגי עבור החברות בניהולם.¹¹

⁹ להרחבה, עמ' 6-4 למסמך חובת דיווח חברתי וסביבתי, יולי 2013

¹⁰ **כלים שלובים**, בחינה השוואתית של תקנים והנחיות ישראליים ביישום אחריות חברתית-סביבתית, חברת ביונדביזנס, מאי 2007

¹¹ להרחבה בדבר מחקרים שבוצעו בנוגע ליתרונות עסקיים וניהוליים הגלומים בחיוב בדיווחי אחריות חברתית, עמ' 7 למסמך חובת דיווח חברתי וסביבתי, יולי 2013

בנוסף, המחקר, כמחקר השוואתי הבוחן מתודולוגיית דיווח ויישום :

- אינו סוקר את הפעילות הענפה המתקיימת בישראל בתחום ניהול אחריות תאגידית;
- אינו מבצע הערכה של מידת היישום של המתודולוגיות השונות;
- ואינו סוקר את ההתפתחות הפנימית בכל גוף דיווח או יישום. עניינים אלו הם רחבי-יריעה בהרבה מגבולות מחקרנו.

להרחבת הידע בנושא נפנה לאינדקס היועצים המפורסם באתר מעלה, בו ניתן ללמוד על העוסקים הרבים בתחום, לכולם תרומה רבת ערך לקידום הטעמת אחריות תאגידית בישראל.

<http://www.maala.org.il/he/tools/index/main/Default.aspx?Tag=0>

לשלושת הארגונים אשר מנותחים במחקר זה, יש מסמכים מפורסמים בתחום ניהול, הטמעה ודיווח של האחריות התאגידית ולכן ניתן עליהם מידע מורחב במסגרת המחקר.

אין בכוונת כותבת מחקר זה להעדיף אחד על גבי השני, לכל אחד מהמסמכים מטרות, שיטה וכלים משלו והם מוגדרים ומפורטים במחקר.

מגמות עדכניות בישראל – התפתחויות מרכזיות מאז פרסום "כלים שלובים 1"

הפרק להלן יסקור את שלושת מסמכי הדיווח והיישום המובילים הפועלים כיום בישראל בתחום האחריות התאגידית וכן את הצעת חוק אחריות תאגידית (חובת דיווח), התשע"ד-2014. היות ומטרת הצעת החוק היא "לעלות דרגה" בדיווחי האחריות התאגידית ולהפכם למחייבים, מעניין לבחון את הצעת החוק על רקע שלושת מסמכי היישום הוולונטריים כיום. חשוב לציין כי המחקר עוסק אך ורק בבחינה השוואתית של גורמי הדיווח הפעילים והמקובלים בישראל כאשר בעולם קיים מגוון רחב הרבה יותר. נציין כי מסמך יישום נוסף הצטרף גם הוא אל מעגלי המסמכים הקיימים בישראל וכוונתנו ל"מדריך לפיתוח בר-קיימא בחברות הממשלתיות" אשר פורסם בדצמבר 2013¹² אך כאמור אינו נכלל בסקירה זו. התייחסות מפורטת למסמך זה ניתן למצוא בנייר העמדה שהוכן במסגרת יום איכות הסביבה בכנסת ב-16.6.2014¹³.

GRI (1) – יוזמת הדיווח הגלובאלית¹⁴

ארגון ה GRI (Global Reporting Initiative) הוא ארגון בינלאומי ללא מטרת רווח שנוסד ב-1997 בארה"ב במסגרת UNEP, תכנית הסביבה של האו"ם וכיוזמה של ארגון CERES האמריקאי, המאגד מאות חברות ומשקיעים

בפעילות למען קידום הקיימות ושמירה על הסביבה. ה-GRI היה חלוץ בפיתוח מסגרת כוללת לדיווחי אחריות תאגידית, והנחיותיו לדיווח (הגרסה הראשונה שלהן הושקה ב-2000), משמשות כיום אלפי עסקים וחברות, מכל הגדלים ומכל המגזרים העסקיים, בכל העולם.

מטרת הארגון היא להגביר את השקיפות והאחריותיות (¹⁵accountability) התאגידית של חברות ולהפוך את דו"חות האחריות התאגידית לברי-השוואה בין חברה אחת לשנייה ובין נקודות זמן שונות, ובכך להגביר את אמון מחזיקי העניין בחברות. לצורך כך פותחו גם הנחיות דיווח מגזריות ממוקדות כגון למגזר הלוגיסטיקה והתחבורה, תעשיית החשמל, המגזר הפיננסי ועוד. המסגרת להנחיות הדיווח נקבעת באמצעות תהליך מקצועי מתמשך שמקיים הארגון עם קבוצות עבודה בינלאומיות, מומחים בתחום האחריות התאגידית ונציגי מחזיקי עניין שונים, וכן הליך העברה להערות הציבור, זאת במטרה ליצור מסגרת הנחיות לדיווח שתתאים לכל סוגי החברות המדווחות.

¹² להלן קישור למסמך - <http://www.gca.gov.il/NR/rdonlyres/7507D193-5219-4FD4-9E7B-455BAB15F4BB/0/madrijpitaujarkaiima.pdf>

¹³ לנייר העמדה המלא - <http://www.csri.org.il/?p=838>

¹⁴ מתוך אתר ה-GRI. להרחבה נפנה למסמך **כלים שלובים** 2007 ולמסמך **חובת דיווח חברתי-סביבתי**, יולי 2013. העדכון ביחס ל-2013 הינו מתוך אתר ה-GRI.

¹⁵ אחריותיות – דרישת סף לממשל תאגידי וציבורי לפיה הארגון אחראי ומחוייב למן דין וחשבון כלפי כל מי שעשוי להיות מושפע מהחלטותיו ופעילותיו – הגדרה מתוך הספר: **אחריות תאגידית, כך ניהול אחראי תורם לצמיחה עסקית וגם לחברה וסביבה**, עברי ורביץ, 2013

כיום שירותי הארגון התרחבו גם למתן הדרכה ואימון, ליווי חברות מדווחות "מתחילות" והדרכה לעסקים קטנים ובינוניים באמצעות גופי הדרכה מוסמכים (GRI certified training partners). ב-2011 הושק עדכון לגרסת ההנחיות השלישית, ה-G3.1. העדכון הרחיב את מסגרת הנחיות הדיווח בנושאי מיגדר, קהילה וזכויות אדם. מאז 1992 פורסמו בעולם יותר מ-23,000 דוחות אחריות תאגידית, כאשר ב-2007 מס' הדוחות עמד על 739 וב-2012 על 3,290.

במאי 2013 הושקה הגרסה הרביעית של ההנחיות - G4 (על כך בהרחבה בהמשך – בפרק מגמות עתידיות). לפי מסמך ההקדמה ל-G4, חברות יבחרו מתי ברצונן לעבור לדיווח על פיו, יחד עם זאת מובהר כי לאחר ה-31.12.2015 דיווחים לפי ה-GRI צריכים להיות לפי הנחיות ה-G4. היות והנחיות ה-G4 יתחילו להיות מוחלות ביחס לכל חברה רק החל מינואר 2016 – לצורך מחקר זה נמשך ונבדוק את מסמכי היישום העדכניים האחרים, בהשוואה ל-G3/G3.1.

(2) מעלה – עסקים מנהיגים אחריות חברתית¹⁶

עסקים מנהיגים אחריות חברתית

מעלה היא ארגון גג (ללא מטרת רווח) של כ-110 מהחברות הגדולות בישראל המפתחת את הסטנדרטים של ניהול אחראי בעסקים בישראל. ארגון מעלה נוסד ב-1998 כמיזם עסקי-חברתי ומאז 2005 חברתי מעלה מפרסמת מידי שנה את דירוג ואת מדד מעלה בבורסה לניירות ערך שמאפשר לכל חברה משתתפת למפות, להשוות ולקבוע יעדים לניהול אחראי. העסקים החברים במעלה מאפשרים למידה ופיתוח תמידי של הסיפור הישראלי של אחריות תאגידית לצד הבאת ידע עולמי מרשת הארגונים המובילים בתחום ובהם: BSR, CSR 360, UN Global Compact.

דירוג מעלה מאפשר לחברות המובילות במשק לבחון ולדרג את ביצועיהן בתחום האחריות התאגידית ולהיכלל בדירוג מעלה ובמדד מעלה בבורסה לניירות ערך. הדירוג מתבסס על קריטריונים מפורטים בתחומים מרכזיים של אחריות תאגידית. הדירוג נערך מאז 2005, מבוצע בהתאם למודל של חברת הייעוץ מקינוי ומבוקר על ידי משרד רו"ח ארנסט אנד יאנג, ונחשב כדיווח רשמי לגלובל קומפקט (Global Compact), רשת עסקים של האו"ם לאחריות סביבתית חברתית. החברות הציבוריות המשתתפות בדירוג מהוות את מדד מעלה הנסחר בבורסה בת"א באמצעות תעודת סל וקרן נאמנות. המדד הינו כלי פיננסי המייצג את כל החברות הציבוריות המשתתפות בדירוג מעלה ומטרתו לאפשר השקעה אתית על פי קריטריונים של אחריות חברתית.

מידי שנה מפרסם ארגון מעלה את השאלון לשנת הדיווח הנבחרת. ב-2012 התקיים הליך רחב של עדכון השאלון. תוצאת התהליך היא שאלון מעלה לשנת 2014. עדכון השאלה בוצע באמצעות ועדה

ציבורית הכוללת אישים בולטים מתחומי האקדמיה והתעשייה ולה מס' ועדות משנה : ועדת איכות סביבה, ועדת אתיקה, ועדת ממשל תאגידי, ועדת מעורבות בקהילה וועדת סביבת עבודה וזכויות אדם. כן נעשה הליך של פרסום קול קורא וקבלת הערות למדדים בשאלון לכל מחזיקי העניין. ב-1.9.2013 פורסמו הקריטריונים לשאלון מעלה 2014, רבים מהם קריטריונים חדשים או שעברו פיתוח לאור תהליך העדכון. ב-2014 גם ניתן לראשונה, בשיתוף הפורום הישראלי לגיוון בתעסוקה, אות הגיוון בעסקים על שם דב לאוטמן, לעידוד יוזמות לגיוון בעסקים על ידי שילוב וקליטה של אוכלוסיות בתת תעסוקה.

עדכון הדירוג ב-2012 ובהמשך העדכונים של 2013 ו-2014, הפך את הדירוג למערכת ניהול פנימית לחברה. ייחוד מעלה ביחס למסמכי יישום אחרים הוא ביצירת דירוג מקודד המהווה benchmark, נקודת ייחוס, להשוואת ביצועים והתקדמות במימוש האחריות התאגידית בין החברות הגדולות בארץ שבחרו להשתתף בדירוג, לרבות השוואה סקטוריאלית.

(3) מכון התקנים הישראלי¹⁷

המכון הינו תאגיד ממלכתי הפועל עפ"י הסמכויות שמעניק לו חוק התקנים משנת 1953. מטרת המכון הן הכנת תקנים והבטחת איכותם של מוצרים, במהלך השנים התרחבה נגיעתו של המכון לכל תחומי החיים. גופים מקבילים למכון התקנים הישראלי פועלים בכל המדינות המפותחות והשפעתם על התרבות העסקית והמשקית ההולכת וגדלה. המכון פועל בשלושה תחומים עיקריים: תקינה, בדיקות והבטחת איכות. מכון התקנים יזם ניסוחם של אלפי תקנים (חלקם הינם אימוץ של תקנים בינלאומיים) הנוגעים לכל תחומי הפעילות המשקית ולכל תחומי החיים: תקנים העוסקים בשלום הפרט, ביטחון, בריאות ורווחתו, המשקפים את החובה של המדינה להגן על אזרחיה. בתוך קבוצת תקנים אלו יש לציין במיוחד את התקנים לאיכות הסביבה, שחיוניותם הולכת וגדלה לנוכח ההתפתחויות התעשייתיות והטכנולוגיות.

ב-2007 הציג מכון התקנים הישראלי את ת"י (תקן ישראלי) 10000 לאחריות חברתית - תקן חדש לצמצום הפערים החברתיים. התקן החברתי נועד לשמש "מורה נבוכים" לחברות ישראליות שפועלות בכלכלה גלובלית ונדרשות מעבר להצלחה ארגונית ועסקית גם להוכיח הצלחה בפעילות חברתית וסביבתית. במקביל, היה מכון התקנים משתתף מוביל בוועדה העוסקת בקביעת התקן בין-לאומי לאחריות חברתית (ועדה שהורכבה ממומחים מ-54 מדינות החברות ב-ISO ועוד 24

¹⁶ מתוך אתר מעלה <http://www.maala.org.il/he/company/about/main>. לעדכון 2013 – ראו הקישור בעמוד הבית ל-דירוג מעלה 2014 הקריטריונים החדשים, תוצאות דירוג מעלה וסקירת אות הגיוון בעסקים.
¹⁷ ההקדמה מבוססת על המפורט ביחס למכון התקנים במסמך **כלים שלובים** 2007, העדכון ביחס ל-2013 הינו מתוך אתר מכון התקנים.

ארגונים בין-לאומיים). ואכן, ב-2010 פורסם תקן ISO:26000, תקן ראשון מסוגו בעולם לאחריות חברתית (התקן הבינלאומי אינו מיועד להתעדה אלא הוא מסמך יעץ).

באפריל 2013 הושק ופורסם תקן הישראלי ת"י 10000:2013 - מערכות ניהול אחריות חברתית. התקן הישראלי החדש למערכות ניהול אחריות חברתית מציג גישה מערכתית לניהול אחריות חברתית ומאפשר התעדה לארגון המיישם אותו. התקן במהדורת 2013 מהווה רויזיה לת"י ISO 26000:2010. זהו תקן ישראלי מקורי המתבסס על עקרונות התקן הבין-לאומי ISO 26000:2010 Guidance on Social Responsibility - ועל המודל החדש לתקני ניהול של ISO. התקן יכול להכיל או להשתלב עם מערכות ניהוליות אחרות, כגון: מערכת ניהול איכות, מערכת ניהול סביבתית, מערכת ניהול בריאות ובטיחות בתעסוקתה ומערכת ניהול יחסי עבודה.

עיקרי הרוויזיה ב-2013 הם:

1. הוספת האפשרות לקבלת התעדה למערכת ניהול אחריות חברתית.
2. הוספת טבלת מדדים לבדיקת רמת הבשלות של ארגון בניהול אחריות חברתית - זהו כלי לבחינת רמת הבשלות של מאפייני מפתח במערכת ניהול האחריות החברתית, שמטרתו לסייע להיערכות ליישום מערכת ניהול האחריות החברתית בארגון.

(4) הצעת חוק אחריות תאגידית (חובת דיווח), התשע"ד-2014¹⁸

הצעת החוק שנוסחה על ידי המכון לאחריות תאגידית ב-2013 ותושק בקרוב במסגרת השדולה לאחריות חברתית שמקים חה"כ איתן כבל, היא חלק מיוזמתו של חה"כ כבל לקדם בחקיקה "תן תקן חברתי" בישראל: תו תקן שיעודד את הציבור לצריכה אתית על ידי העדפת מוצרים ושירותים שקיבלו דירוג גבוה, ויעודד חברות לנהוג באחריות כלפי מחזיקי העניין שלהם ולוודא כי פעילותם נעשית על פי אמות מידה ראויות. עמדת המכון לאחריות תאגידית הינה כי לשם השגת המטרה של חקיקת "תו תקן חברתי" בישראל נדרש תהליך שראשיתו בהטלת חובת דיווח בחוק, מה שיגביר את כוחו של הציבור ויעמיד לרשותו מידע מסודר וברור על ביצועי תאגידים בתחום האחריות התאגידית.

לפי הצעת החוק, חברות ציבוריות, חברות ממשלתיות, חברות פרטיות גדולות (שמעסיקות מעל 250 עובדים או שהמחזור שלהן מעל 25 מיליון ₪) ותאגידים עירוניים, יגישו דו"ח אחריות תאגידית אחת לשנה למאגר דיווח שיהיה פתוח לציבור, כאשר חברות פרטיות קטנות יעשו כן אחת לשנתיים. חברה מדווחת תמנה אחראי אחריות תאגידית ותהיה זכאית לסמן את מוצריה/שירותיה בתו "חברה מדווחת".

¹⁸ מתוך מסמך חובת דיווח חברתי-סביבתי, יולי 2013.

הצעת החוק נוסחה לאחר מחקר מקיף שערך בנושא המכון לאחריות לתאגידית, לרבות מחקר משווה בנוגע לחיוב בחקיקה של פרסום דו"חות לא-פיננסיים, אשר תוצאתו מלמדת כי ב-2012 היו כבר 29 מדינות בעולם שחייבו דיווחי אחריות תאגידית בהיקף כזה או אחר, בין בחוקים או בתקנות; ולרבות סקר שערך המכון בין מחזיקי עניין בתחום האחריות התאגידית בישראל (יועצי אחריות תאגידית, נציגי החברה האזרחית, נציגי אקדמיה). הצעת החוק עולה בקנה אחד גם עם החלטת הפרלמנט האירופי מאפריל 2014 אשר העביר את הדירקטיבה באשר לרגולציה כופה בנוגע לדיווח אחריות חברתית (על כך בהמשך).

ניכר בהצעת החוק שהיא מבקשת דיווח לגבי היבטים שקיימת לגביהם רגישות מיוחדת בחברה הישראלית ובהם: קיום הליכים משפטיים או חקירת ידועות בגין עבירות על חוקי המדינה או על חוקי מדינה אחרת בה החברה פעילה, תאונות דרכים, העסקת חיילי מילואים, לובי פוליטי (קיים גם ב-G3), צריכת מקורות מים טבעיים, וגם, יחס לבעלי חיים, תאונות דרכים (שלא מצויה אינדיקציה לגביהם במסמכים היישום האחרים) ועוד. גיבוש הצעת ההנחיות לדיווח בהצעת החוק נעשה על בסיס הצעת התוספת המדינתית להנחיות ה-GRI (2007), תהליך שלא הושלם מכיוון שארגון ה-GRI החליט שלא להכליל תוספות מדינתיות בסט הנחיות הדיווח), וכן בתהליך היועצות פתוח ורחב שקיים ב-2013 עם עשרות נציגי עמותות, ונציגי ציבור ומגזר עסקי.

טבלת סיכום - עיקרי ממצאי ההשוואה

הטבלה כאן מרכזת ומתמצתת אמות מידה רבות, שונות ומפורטות הנמצאות במסמכי הדיווח והיישום, כאשר כל מסמך פורט את אמות המידה באופן שונה לפרמטרים שונים לניקוד/דירוג/הערכה. בפרק הבא מובא ניתוח של הבדלים עיקריים בין אמות המידה העקרוניות השונות.

הקריטריון	הנחיות GRI – G3	מעלה – שאלון 2014	מכון התקנים ת"י 10000 (2013)	הצעת חוק אחריות תאגידית (חובת דיווח), התשע"ד-2014
גודל החברה שהיא מושא לדיווח/יישום	חברה בכל גודל שהוא	מחזור כספי מעל 320 מיליון ₪	חברה בכל גודל שהוא	מחזור כספי מעל 25 מיליון ₪
מטרות הדיווח/יישום	דיווח אחיד ומהימן שקיפות	הטמעת אחריות חברתית בניית מערכת ניהול פנימית לחברה שיפור ביצועים חברתיים וסביבתיים	הטמעת אחריות חברתית בניית אסטרטגיה ניהולית שיפור ביצועים חברתיים וסביבתיים	דיווח שיפור ביצועים חברתיים וסביבתיים שקיפות
אופי הדיווח/יישום	וולונטרי הגדרה עצמית של תכני, היקף וגבולות הדיווח בהתאם להנחיות	וולונטרי סדרת שאלות/צ'ק ליסט מוגדרים מראש	וולונטרי סדרת שאלות/צ'ק ליסט בנוסף, הגדרה עצמית של "ההקשר בו הארגון פועל" (ה"מעטפת" האסטרטגית)	מחייב סדרת שאלות/צ'ק ליסט מוגדרים מראש
הערכת/דירוג הדיווח/יישום (תעודות/אישורים)	אישור רמת הדיווח לפי 3 דרגות, כולל אפשרות לסימון + לדיווח שעבר בקרה חיצונית ההערכה היא של מסמך הדיווח (בשונה מהערכה של החברה עצמה)	החברות המשתתפות מדורגות בדירוג מעלה בשלוש דרגות: פלטינה, זהב וכסף, ועל בסיסן מגובש מדד מעלה קיים משוב מקצועי לחברה המשתתפת	אפשרות להתעדה ההערכה היא של החברה עצמה (להבדיל מהערכת דיווח שפרסמה החברה)	אין הערכה/דירוג לדיווח אין הליך הדרכה וליווי, אין משוב לחברה המדווחת
בקרת מהימנות הדיווח/יישום	שלוש רמות אישור למהימנות הדו"ח: הראשונה, הצהרה עצמית; שניה, אישור GRI על היקף הדו"ח; שלישית, בדיקה חיצונית המזכה כאמור בסימן + בצד קביעת היקף ההתעמקות בדיווח (A הרמה הגבוהה ביותר, B, C).	נדרשת חתימת מנכ"ל על נכונות הדיווח נבדק האם לאחר מילוי השאלון נערכה בקרה חיצונית על ידי גורם מוסמך לבקרה ואשרור של השאלון (יועץ משפטי, רו"ח, יועץ אחריות תאגידית), לפני הגשתו לחתימת המנכ"ל ואם כן, מי הגורם שביצע	הליך ההתעדה עצמו הוא הבקרה החיצונית על החברה הנבדקת המכון בוחר את החברה עצמה (בשונה מבחינה של דיווחי החברה כפי שהדבר ב-G3 ובהצעת החוק)	מבררת האם נערכה הבטחת איכות חיצונית לדו"ח, ואם לא מבקשת הסבר

עמ' 19

שקיפות הנתונים ומסמכי המדיניות בבסיס הדיווח (שקיפות מובנית מעצם כך שמדובר באקט של דיווח)	בין המדדים הנבחרים – קיומה של תשתית ופעילות לפרסום דו"ח אחריות תאגידית (שיכול ויתפרסם לאחר ההתעדה) קיים תימרוץ מובנה בעצם הברור לגבי שקיפות בפעילות החברה אמת המידה לשקיפות – פרסום סביר ושקול של נתונים אודות מדיניות החברה וביצועים בתחום אחריות תאגידית	הנתונים שנמסרים על ידי החברות המדורגות מקודדים והחברה יכולה לבחור האם לפרסמם. שאלון הדירוג כולל שאלות ספציפיות המחייבות שקיפות: קוד אתי, מדיניות חברתית של הארגון, מדיניות סביבתית של הארגון שיפורסמו לציבור. הדירוג כולל פרק על ניהול דיווח המקנה ניקוד משמעותי לפרסום דוח אחריות חברתית. ביחס לכל חברה משתתפת מופיע ציון מקודד בכל פרקי הדירוג	שקיפות הנתונים ותהליכי עיבוד הנתונים בבסיס הדיווח (שקיפות מובנית מעצם כך שמדובר באקט של דיווח)	שקיפות הדיווח/יישום
אינה בוחנת או דורשת לדעת על אסטרטגיה כוללת לחברה הבחינה היא "מפולחת" לפי כל תחום ותחום של אחריות תאגידית	מבקש מידע בנוגע ל"מעטפת" האסטרטגית והניהולית של החברה – עוד לפני כניסה לפרטי הדיווח בכל תחום ותחום מידע בנוגע לראיה הניהולית האסטרטגית שלה ולחזון החברה, בנוגע לסיכונים והזדמנויות שהיא מזהה ולדרכיה לשיפור ביצועים בתחום האחריות התאגידית; ניטור ומעקב של המדדים והיעדים בביצועים החברתיים והסביבתיים וקביעת פרישת וגבולות האחריות התאגידית נעשית ותחשבות בהחשבות במחזיקי העניין הפנימיים והחיצוניים מחויבות של ההנהלה כלפי נושא האחריות החברתית	בפרק ניהול דיווח נבחן האם קיימת לחברה מחויבות אסטרטגית לניהול תחום האחריות התאגידית (קיום ועדת אחריות תאגידית, קיום ממונה ייעודי לתחום, קיום דיוני הנהלה ודיוני דירקטוריון בנוגע ליישום אחריות תאגידית, שילוב שיקולים סביבתיים וחברתיים באסטרטגיה העסקית של החברה)	מבקש מידע בנוגע ל"מעטפת" האסטרטגית והניהולית של החברה – עוד לפני כניסה לפרטי הדיווח בכל תחום ותחום מידע בנוגע לראיה הניהולית האסטרטגית שלה ולחזון החברה, בנוגע לסיכונים והזדמנויות שהיא מזהה ולדרכיה לשיפור ביצועים בתחום האחריות התאגידית; ניטור ומעקב של המדדים והיעדים בביצועים החברתיים והסביבתיים; וקביעת פרישת וגבולות האחריות התאגידית נעשית ותחשבות בהחשבות במחזיקי העניין הפנימיים והחיצוניים נתונים כספיים לגבי פעילות החברה (מס' עובדים, היקף	דרישות לגבי ה"מעטפת" האסטרטגית

	מכירות, שווי נכסים וכיו"ב)		באמצעות מדיניות, יעדים, דרישות ניהוליות, סקרי ההנהלה ועוד; מינוי תפקידים ובעלי סמכויות בארגון לשם קידום הנושא; הקצאת משאבים והכשרת מנהלים ליישום תחום זה; תיעוד המידע הנאסף בתהליך ההטמעה וניטור התהליכים פנימיים שהחברה עוברת תוך כדי יישום מערכת הניהול החברתית; הפקת לקחים ושיפור מתמיד כנובע מהם	
חברה וקהילה	• דיווח על פעילויות משולבות עם הקהילה המקומית • דיווח גם על פעילויות בעלות פוטנציאל השפעה או השפעה שלילית על הקהילה, ופעילויות מניעה או מזעור נזקים של פעילויות כאלו • הערכת האפקטיביות של הפעילות בקהילה • דיווח בנוגע למניעת השחיתות (הכשרה למאבק בשחיתות, צעדי תגובה ביחס לגילויי שחיתות); בנוגע להגבלים עסקיים (התנהגות לא נאותה בתחרותיות); ובנוגע למעורבות במדיניות ציבורית (לובי פוליטי)	• קיום מדיניות השקעה חברתית התנדבות עובדים בקהילה • הערכת האפקטיביות של הפעילות בקהילה • קיום יעדים ומדדים כמותיים לפעילות זו • תרומה לקהילה כסף או שווה כסף (שירותים, מוצרים, נכסים), וחלקה היחסי ביחס לרווח החברה. • הדירוג בפרק ניתן לפי benchmark של כלל החברות המדורגות • התייחסות למניעת השחיתות	• דיווח על פעילויות משולבות עם הקהילה המקומית • דיווח גם על פעילויות בעלות פוטנציאל השפעה או השפעה שלילית על הקהילה, ופעילויות מניעה או מזעור נזקים של פעילויות כאלו • הערכת האפקטיביות של הפעילות בקהילה • דיווח בנוגע למניעת השחיתות (הכשרה למאבק בשחיתות, צעדי תגובה ביחס לגילויי שחיתות); בנוגע להגבלים עסקיים (התנהגות לא נאותה בתחרותיות); ובנוגע למעורבות במדיניות ציבורית (לובי פוליטי)	• קיום מדיניות השקעה חברתית התנדבות עובדים בקהילה • הערכת האפקטיביות של הפעילות בקהילה • קיום יעדים ומדדים כמותיים לפעילות זו • השקעה בקהילה (בכסף או שווה כסף) • * התייחסות למניעת שחיתות וגם לובי פוליטי (כמו ב-G3) - קיימת בהצעת החוק תחת הערך 'קשרי חוץ'
סביבת עבודה וזכויות עובדים	• חופש התאגדות עובדים ואפשרות למשא ומתן קיבוצי; שמירת זכויות עובדי קבלן; שמירת חוקי העבודה; הדרכת עובדים; סביבת עבודה בריאה ובטוחה; הערכת עובדים תקופתית; גיוון תעסוקתי	• חופש התאגדות עובדים ואפשרות למשא ומתן קיבוצי; שמירת זכויות עובדי קבלן; שמירת חוקי העבודה; הדרכת עובדים; סביבת עבודה בריאה ובטוחה; הערכת עובדים תקופתית; גיוון תעסוקתי	• חופש התאגדות עובדים ואפשרות למשא ומתן קיבוצי; שמירת זכויות עובדי קבלן; שמירת חוקי העבודה; הדרכת עובדים; סביבת עבודה בריאה ובטוחה; הערכת עובדים תקופתית; גיוון תעסוקתי	• חופש התאגדות עובדים ואפשרות למשא ומתן קיבוצי; שמירת זכויות עובדי קבלן; שמירת חוקי העבודה; הדרכת עובדים; סביבת עבודה בריאה ובטוחה; הערכת עובדים תקופתית; גיוון תעסוקתי

	• שוויון הזדמנויות בתעסוקה; מניעת אפליה; העדפה מתקנת לאוכלוסיות מוחלשות • הימנעות מהעסקת ילדים • תחלופת עובדים • דיווח על שכר עובדים • מענקים לעובדים קבועים, על פני לא קבועים	• קידום בריאות עובדים • שוויון הזדמנויות בתעסוקה; מניעת אפליה; העדפה מתקנת לאוכלוסיות מוחלשות. • איזון בין עבודה, פנאי ומשפחה; נגישות למתקני החברה • דיווח ספציפי בנוגע לאיסור הטרדה מינית • סקר שביעות רצון בקרב העובדים • פרסום נתוני שכר חציוני • סיוע למשפחות בדרגת השתכרות נמוכה	• שוויון הזדמנויות בתעסוקה; מניעת אפליה; העדפה מתקנת לאוכלוסיות מוחלשות. • הימנעות מהעסקת ילדים • איזון בין עבודה, פנאי ומשפחה; נגישות למתקני החברה • סביבת עבודה פיזית נאותה ונוחה	• איזון בין עבודה, פנאי ומשפחה; נגישות למתקני החברה • דיווח ספציפי בנוגע לאיסור הטרדה מינית • תחלופת עובדים • דגש על משכורות ושכר (משכורת נמוכה ביותר, גבוהה ביותר, שכר חציוני), מדיניות העלאת שכר בארגון, זכויות מעבר לזכויות הסוציאליות; וכן על מדיניות ביחס לחיילי וחיילות מילואים
איכות סביבה • דיווח על הגורם האחראי ברמה הארגונית בחברה לנושא הסביבתי; על קיום מדיניות סביבתית; על גישת הניהול ועל תכנית ניהול באמצעות הולמת; התייחסות מתבקשת למשאבי הטבע הבאים: אנרגיה, מים, פסולת ושפכים, הפחתת גזי חממה (שינוי אקלים), וכן למוצרים ושירותים; מבוקש דיווח כמותי מדיד ביחס להשפעות הסביבתיות. • עמידה של החברה בחוקי הגנת הסביבה התייחסות מפורשת למערכות אקולוגיות ולמגוון ביולוגי • דיווח לפי הקשר הקיימות הרחב - כיצד החברה תורמת (תרומה חיובית או שלילית) למגמות הסביבתיות ברמה המקומית,	• דיווח על הגורם האחראי ברמה הארגונית בחברה לנושא הסביבתי; על קיום מדיניות סביבתית; על גישת הניהול ועל תכנית ניהול באמצעות הולמת; התייחסות מתבקשת למשאבי הטבע הבאים: אנרגיה, מים, פסולת ושפכים, הפחתת גזי חממה (שינוי אקלים), וכן למוצרים ושירותים; מבוקש דיווח כמותי מדיד ביחס להשפעות הסביבתיות. • דיווח ביחס ליעדים כמותיים לביצועים סביבתיים ביחס ליעדים שהחברה קבעה לעצמה • עמידה של החברה בחוקי הגנת הסביבה • פרסום המדיניות הסביבתית לציבור; עירוב עובדים בנושאים סביבתיים התייחסות עקיפה וצרה למערכות	• דיווח על הגורם האחראי ברמה הארגונית בחברה לנושא הסביבתי; על קיום מדיניות סביבתית; על גישת הניהול ועל תכנית ניהול באמצעות הולמת; התייחסות מתבקשת למשאבי הטבע הבאים: אנרגיה, מים, פסולת ושפכים, הפחתת גזי חממה (שינוי אקלים), וכן למוצרים ושירותים; מבוקש דיווח כמותי מדיד ביחס להשפעות הסביבתיות. • דיווח על רעש וקרינה תחת "השפעות סביבתיות" • התייחסות מפורשת אקולוגיות ולמגוון ביולוגי	• דיווח על הגורם האחראי ברמה הארגונית בחברה לנושא הסביבתי; על קיום מדיניות סביבתית; על גישת הניהול ועל תכנית ניהול באמצעות הולמת; התייחסות מתבקשת למשאבי הטבע הבאים: אנרגיה, מים, פסולת ושפכים, הפחתת גזי חממה (שינוי אקלים), וכן למוצרים ושירותים; מבוקש דיווח כמותי מדיד ביחס להשפעות הסביבתיות. • דיווח על רעש וקרינה תחת "השפעות סביבתיות" • התייחסות מפורשת אקולוגיות ולמגוון ביולוגי	• דיווח על הגורם האחראי ברמה הארגונית בחברה לנושא הסביבתי; על קיום מדיניות סביבתית (מבוקש לצרף את מסמכי המדיניות); על גישת הניהול ועל תכנית ניהול באמצעות מערכת ניהול הולמת; התייחסות מתבקשת למשאבי הטבע הבאים: אנרגיה, מים, פסולת ושפכים, הפחתת גזי חממה (שינוי אקלים), וכן למוצרים ושירותים; מבוקש דיווח כמותי מדיד ביחס להשפעות הסביבתיות. • דיווח גם ביחס ליעדים כמותיים לביצועים סביבתיים • התייחסות מפורשת למערכות אקולוגיות ולמגוון ביולוגי • סעיף ייחודי – יחס לבעלי חיים

	האזורית או העולמית	אקולוגיות ולמגוון ביולוגי		
ממשל תאגידי • תיאור מבנה השליטה בחברה; מניעת ניגוד עניינים פוטנציאלי בין הדירקטוריון להנהלה הבכירה; מידת המעורבות של הדירקטוריון בנושאי אחריות תאגידית; כללים, נהלים ומדיניות לקבלת החלטות הדירקטוריון. • זיקת שכר חברי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה לביצועי החברה ולמדיניות ניהול הסיכונים של החברה • תהליכים להערכת ביצועי הדירקטוריון • מנגנונים למסירת המלצות או הנחיות מצד מחזיקי המניות והעובדים לדירקטוריון; לגבי יישום עקרונות הזהירות המונעת; לגבי מחויבות החברה ליוזמות חיצוניות שפותרו מחוץ לחברה והיא מקבלת על עצמה; לגבי חברות באגודות או ארגונים לקידום מטרות לאומיים או בינלאומיים שהחברה היא בעלת עמדה/שותפה/או מממנת שלהם; וגם – לגבי עירוב מחזיקי עניין	• תיאור מבנה השליטה בחברה; מניעת ניגוד עניינים פוטנציאלי בין הדירקטוריון להנהלה הבכירה; מידת המעורבות של הדירקטוריון בנושאי אחריות תאגידית; כללים, נהלים ומדיניות לקבלת החלטות הדירקטוריון. • זיקת שכר חברי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה לביצועי החברה ולמדיניות ניהול הסיכונים של החברה • גיוון אנושי בדירקטוריון בהתאם לתחומי עיסוק של חברי הדירקטוריון ולסיכונים הייחודיים לחברה, מגדר, רקע אתני • מספר הנשים בדירקטוריון • עצמאות דירקטורים, פניות וכישורי דירקטורים, מידע גלוי למשקיעים, בחינת עמדות משקיעים	• תיאור מבנה השליטה בחברה; מניעת ניגוד עניינים פוטנציאלי בין הדירקטוריון להנהלה הבכירה; מידת המעורבות של הדירקטוריון בנושאי אחריות תאגידית; כללים, נהלים ומדיניות לקבלת החלטות הדירקטוריון. • זיקת שכר חברי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה לביצועי החברה ולמדיניות ניהול הסיכונים של החברה • גיוון אנושי בדירקטוריון בהתאם לתחומי עיסוק של חברי הדירקטוריון ולסיכונים הייחודיים לחברה, מגדר, רקע אתני • מספר הנשים בדירקטוריון • עצמאות דירקטורים, פניות וכישורי דירקטורים, מידע גלוי למשקיעים, בחינת עמדות משקיעים	• תיאור מבנה השליטה בחברה; מניעת ניגוד עניינים פוטנציאלי בין הדירקטוריון להנהלה הבכירה; מידת המעורבות של הדירקטוריון בנושאי אחריות תאגידית; כללים, נהלים ומדיניות לקבלת החלטות הדירקטוריון. • תהליכים להערכת ביצועי הדירקטוריון	• דיווח לגבי מדיניות עצמאות גוף ההנהלה העליונה, מדיניות בנוגע כשירות וכישורי גוף ההנהלה העליונה, ובנוגע לשיבות ההנהלה העליונה, + צירוף מסמכי המדיניות אם קיימים. • דיווח לגבי הפרדה בין תפקיד מנכ"ל החברה ליו"ר הנהלה עליונה.
אתיקה • דיווח על קיומו של קוד אתי	• דיווח על קיומו של קוד אתי	• קיום תכנית אתיקה ברורה, הדרכה ואכיפה שלה, קיום מנגנון לדיווח על חריגה מכללי האתיקה של הארגון, תוך שמירת סודיות לצורך דיווח על	• קיום תכנית אתיקה ברורה, הדרכה ואכיפה שלה, קיום מנגנון לדיווח על חריגה מכללי האתיקה של הארגון, תוך שמירת סודיות לצורך דיווח על	• דיווח על קיומו של קוד אתי והצגתו, ומתן הסבר אם אין כזה. כני"ל לגבי נהלים למניעת שחיתות וניגוד עניינים, ומבקשת דיווח על קיום ממונה אתיקה

בארגון	חריגות ; הצגת הקוד האתי לציבור מעודד מעורבות עובדים בגיבוש הקוד האתי	חריגות ; הצגת הקוד האתי לציבור האם הקוד האתי קיבל אישור הנהלת החברה ו/או דירקטוריון החברה, והאם הוא מותאם לסקטור העסקי ולמאפייני החברה וכולל התייחסות ספציפית גם לקשרים עם חברות בנות. התאמת הקוד למחזיקי עניין ובדיקת תפישות מחזיקי עניין לגבי היבטים אתיים בהתנהלות החברה		
התייחסות לכל "מעגל החיים" של המוצר או השירות ; העדפת ספקים שלהם פעילות חברתית, מתן הזדמנות לעסקים קטנים ובינוניים, שקיפות ודיאלוג מול ספקים דיווח על מדיניות סחר הוגן (נאותות תהליכי ייצור חומרי הגלם שבהם היא עושה שימוש (מעלה שרשרת האספקה) ושל מוצריה בתום השימוש בהם (מורד שרשרת האספקה), והצגת מסמך המדיניות לגבי כך ; קיום בדיקות עצמאיות בקרב ספקי החברה על תנאי העסקה וייצור אצל הספקים ; מדיניות תשלום לספקים	התייחסות לכל "מעגל החיים" של המוצר או השירות ; דיווח על העדפת ספקים הפועלים לפי עקרונות אחריות תאגידית, מתן הזדמנות לעסקים קטנים ובינוניים, שקיפות ודיאלוג מול ספקים קיום מדיניות רכש ועקרונות רכש מספקים וקבלי משנה רכש מקומי הערכה תקופתית של ספקים עיקריים ביחס לעקרונות אחריות תאגידית, ותקשור נושא האחריות התאגידית לספקים	התייחסות לכל "מעגל החיים" של המוצר או השירות ; דיווח על העדפת ספקים הפועלים לפי עקרונות אחריות תאגידית, מתן הזדמנות לעסקים קטנים ובינוניים, שקיפות ודיאלוג מול ספקים קיום מדיניות רכש ועקרונות רכש מספקים וקבלי משנה העדפת ספקים המעסיקים אוכלוסיות בתת-תעסוקה, רכש מקומי או כחול-לבן בקרה על עמידה בתנאי ההתקשרות עם ספקים	שרשרת האספקה היא חלק מובנה בהגדרת מהותיות המידע המדווח בדו"ח ומהיקף גבולות הדיווח, היא מתבררת באמצעות הדיאלוג עם מחזיקי העניין, נתפסת כחלק מהשפעת החברה ב"מעלה הזרם" = ארגונים הממלאים תפקיד בשרשרת האספקה ואף שרשרת הייצור של החברה המדווחת (להבדיל מ"מורד הזרם" = הפצה ולקוחות). מבוקש דיווח על שרשרת האספקה בהיבטים של איכות סביבה, תעסוקה, זכויות אדם, נושאים חברתיים, אחריות מוצר	שרשרת אספקה
דיווח על מתן מידע מלא ומהימן לגבי מוצרים ושירותים, ועל פרסום הוגן (עמידה בסטנדרטים וקודים ביחס למסרים שיווקיים : שקיפות ואמת בפרסום, הימנעות	דיווח על מתן מידע מלא ומהימן לגבי מוצרים ושירותים, ועל פרסום הוגן (עמידה בסטנדרטים וקודים ביחס למסרים שיווקיים : שקיפות ואמת בפרסום, הימנעות	אין התייחסות נפרדת לנושא של אחריות מוצר ניתן למצוא ביטוי לסוגיה זו בשאלות לגבי היבטים אתיים במערכת היחסים בין החברה ללקוחותיה,	דיווח על מתן מידע מלא ומהימן לגבי מוצרים ושירותים, ועל פרסום הוגן (עמידה בסטנדרטים וקודים ביחס למסרים שיווקיים : שקיפות ואמת בפרסום, הימנעות	אחריות מוצר

מטכניקות מטעות (בשיווק ועוד) הערכת השפעות בריאותיות ובטיחותיות של מוצרים ושירותים	מטכניקות מטעות (בשיווק ועוד)	בסיטואציית השירות והמכירה	מטכניקות מטעות (בשיווק ועוד) הערכת השפעות בריאותיות ובטיחותיות של מוצרים ושירותים דיווח על מקרי פגיעה בפרטיות הלקוח	

עמ' 25

פירוט ממצאי השוואה

ארבעת המסמכים שנבדקו הם :

1. עקרונות ה-GRI לדיווח, גרסת G3/G3.1 (להלן ביחד – G3)¹⁹
2. שאלון דירוג מעלה, גרסת 2014²⁰
3. התקן הישראלי 10000 (2013) לאחריות חברתית של מכון התקנים²¹
4. הצעת חוק אחריות תאגידית (חובת דיווח), התשע"ד-2014 והצעת ההנחיות לדיווח²²

במחקר "כלים שלובים 1" שפורסם ב-2007 תוארו פערים משמעותיים במסמכי היישום הן בתפיסה לגבי תוכן ואופן היישום של אחריות תאגידית, והן ברמת הפירוט של הפעולות עצמן, וקל היה אז "למצוא את ההבדלים". כיום, בחלוף שבע שנים, אנו מוצאים כי חלה התקדמות אדירה ברמת הפירוט של כל המסמכים וקיים קושי לדייק את ההבדלים ביניהם מבלי לחטוא בהצגת הערך הכולל של ההתייחסות של כל מסמך ומסמך לנושא מסוים (כגון, אתיקה, ממשל תאגידי, סביבה וכיו"ב).

מה שבעיקר בולט כיום הוא לא ההבדל ברמת פירוט הפעילויות המצופות להתבצע ע"י החברה המיישמת – וכעולה מהטבלה בפרק הקודם, רמת הפירוט (המשקפת את הציפיה מהתאגיד) היא מאד גבוהה בכל גוף דיווח/יישום - אלא הבדלים בגישה ליישום אחריות תאגידית. כנובע מכך הסקירה לא תרד לרזולוציה של פרטי הביצועים הנדרשים ושל המדדים לפיהם כל גורם בוחן את התחום המדווח/הנבדק, אלא נעסוק בתיאור של "מבט הציפור" ביחס להבדלי הגישות עצמן.

עיקרי ההבדלים בין מסמכי היישום:

1. גודל החברה שהיא מושא לשימוש במסמך:

G3 ות"י 10000 (2013) חלים ביחס לכל חברה, מכל גודל שהוא, קטנה ובינונית, כגדולה. לעומתם, שאלון מעלה חל ביחס לחברות הגדולות במשק הישראלי שמחזור מכירות או הון עצמי גבוה מ-320 מיליון ₪ (ארגון מעלה שומר לעצמו את הזכות לגבי השתתפות חברה בדירוג במקרים חריגים). הצעת החוק חלה ביחס לחברות שהמחזור הכספי השנתי שלהן הוא מעל 25 מיליון ₪.

¹⁹ ניתן להורדה באתר ה-GRI <http://www.globalreporting.org/index.asp> . גרסה עברית מתומצתת ל-G3 ניתן למצוא בנספח א' למסמך חובת דיווח חברתי-סביבתי, יולי 2013.

²⁰ ניתן להורדה באתר מעלה <http://www.maala.org.il/he/company/ranking/2014>

²¹ יש לרכוש ממכון התקנים

²² ניתנות להורדה באתר המכון לאחריות תאגידית http://www.csri.org.il/?page_id=196

- ✓ כיום, לחברות המעוניינות ליישם או לפרסם וולונטרית דוח אחריות תאגידית, גודל החברה מהווה את המסננת הראשונה לבחירת "מסלול היישום/הדיווח" שלהן. למעשה, בפני חברות קטנות או בינוניות קיימת רק האפשרות לדיווח לפי ה-G3 או יישום לפי ת"י 10000 (2013).
- ✓ היות ותחום האחריות התאגידית בארץ הוא תחום המצוי עדיין בהתהוות, סוגיית גודל החברה המיישמת היא לא רק עניין טכני, אלא משקפת ציפייה מחברה בסדר גודל כזה או אחר, ליישם אחריות תאגידית. מרכול שכונתי אינו כרשת מזון מבחינת ההשפעות החברתיות והסביבתיות שלו, כמו גם מבחינת ציפיית הציבור ממנו לביצועים ואמות מידה בתחומים אלו. זאת במיוחד משום שאחריות תאגידית היא עדיין פעולה מעבר לחובת הציות לחוק (beyond compliance), הכרוכה גם בהשקעת תשומות מצד החברה המיישמת והמדווחת.
- כיום, במעלה, ציפייה זו משודרת כלפי החברות הגדולות ביותר במשק. שינוי מדיניות והתנהלות בקרבן משפיעות בסופו של דבר על סך גדול יותר של ביצועים חברתיים וסביבתיים, וגם "משדרות" כלפי יתר הקהילה העסקית והתעשייתית על דרכי התנהלות באמות מידה חדשות וראויות. מצד שני, אי-התייחסות לחברות רבות שאינן פועלות בסדרי גודל אדירים אלו יכולה להיות החמצה של חברות רבות בתחום העסקים והתעשייה, שייתכן וכיום אף לא חשופות לתחום זה המתפתח בארץ.
- ✓ בהמשך לכך, נספח "רמת הבשלות" המצוי בת"י 10000 (2013) הוא כלי מעניין המאפשר לכל חברה (כאמור, בכל גודל שהוא) לבחון את בשלותה בהיבטים שונים של יישום אחריות תאגידית (אחריות הנהלה, משאבים המוקדשים לנושא, מימוש, פתרונות, תיעוד, שיתוף מחזיקי עניין, סביבה, תכנית אתיקה ועוד ועוד), כאשר דרגות הבשלות הן: ראשונית, מנוהלת, מוגדרת, מנוהלת כמותית, ומשתפרת בהתמדה. היתרון בנספח זה היא שיקוף של מכוון התקנים לפער או ההתאמה של החברה, בתחומים שונים, בין המצוי לרצוי, לפיו חברה יכולה להעריך את מידת ההיערכות הנדרשת לה לשם התקדמות מדודה ויציבה לעבר יישום אחריות תאגידית.

2. מטרות מסמך היישום:

ת"י 10000 (2013) ושאלון מעלה מגדירים מטרות דומות והן: סיוע לחברות להטמיע אחריות תאגידית, בניית אסטרטגיה ניהולית מתאימה, מדידה וניטור של ביצועי החברה, זאת במטרה להביא לשיפור ביצועים לאורך זמן. מעלה מדגיש במטרותיו התאמה לסטנדרטים ונורמות בישראל.

G3 מגדיר לעצמו מטרה אחרת: נוהג ושפה גלובלית של מדידה, גילוי ומחויבות למתן דין וחשבון למחזיקי עניין פנימיים וחיצוניים על ביצועי החברה בהשגת פיתוח בר קיימא. G3 מדגיש את עקרון השקיפות ובעצם "צומח" ממנו.

הצעת החוק, בנוסף לחיוב פרסום דיווחי אחריות תאגידית ולשיפור ביצועים חברתיים וסביבתיים, שמה לעצמה למטרה גם את הגברת השקיפות של התנהלות חברות בעיני הציבור. מטרה זו אינה

מנויה בין מטרות מעלה ות"י 10000 (2013) - על אף ששקיפות היא ערך והיבט מוכר ואף נמדד אצלם.

✓ מסמכי הדיווח והיישום מגדירים מטרות שונות. נושא השקיפות מבוטא, באופן טבעי, במסמכי הדיווח. אין לו ביטוי במטרות מסמכי היישום (יש לו ביטוי בתכניהם).

3. אופי הדיווח:

G3, בהגדרתו, הוא מסמך הנחיות לדיווח וולונטרי, לאחריו מתקיים הליך הערכה של הדו"ח. ככזה הוא מעניק בידי החברה המדווחת כלים לקבוע היא עצמה את תכני הדיווח, היקפו, איכותו, את המדדים והנתונים לאישוש ודיוק תכני הדיווח, את גבולות הדיווח ועוד. מדובר בתהליך של הגדרה עצמית, שיכול להשתנות מחברה לחברה, המבוסס על עקרונות דיווח יסודיים שתכליתם להבטיח דו"ח אחריות חברתי מהימן, מקיף ובר השוואה. עקרונות אלו נקבעו בסדרה של התייעצויות עם מחזיקי עניין בתחום האחריות התאגידית מרחבי העולם (ארגונים עסקיים, ארגוני עובדים, חברות לא ממשלתיות, משקיעים, רואי חשבון ואחרים) והם הולכים ומתעדכנים על פי הניסיון המעשי המצטבר. חשוב להדגיש כי למרות שמדובר בהגדרה עצמית של החברה את אופי ואיכות הדיווח שלה, דרישות ה-G3 לעמידה בעקרונות הדיווח, כמו גם סדרת ההנחיות לדיווח בהיבטי הקיימות השונים, הן מפורטות, דקדקניות ומתבססות על מדדי ביצוע מוגדרים היטב. בכך מתקיימת הבקרה העצמית והציבורית על איכות הדו"ח ותכניו.

לעומת G3, ת"י 10000 (2013) ושאלון מעלה הם מהלך דיווח וולונטרי במסגרתו על החברה להתייחס לסדרת שאלות/צ'ק ליסט שהוגדר לה מראש על ידי מכון התקנים או ארגון מעלה, לאחריו מתקיים הליך הערכה למתן תקן (מכון התקנים) או הליך דירוג והשוואה למול חברות מדרגות אחרות (מעלה). כל ארגון הכין את סדרת השאלות/צ'ק ליסט שלו בליווי ועדה מייצעת מטעמו, רבת משתתפים, מדיסציפלינות שונות הנוגעות לעניין. ולעומתם, **הצעת החוק** מבקשת לקבוע דיווח מחייב, במסגרתו יוצגו סדרת שאלות/צ'ק ליסט מחייב - שיוגדר לה מראש על ידי ועדה מייצעת שהרכבה ייקבע בחוק, אשר אינו עומד להערכה או דירוג.

נסייג ונציין שת"י 10000 (2013) דומה יותר ל-G3 מתוקף כך שבנוסף לסדרת השאלות/הצ'ק ליסט, מובנה בו סעיף יסודי המאפשר בעצם הגדרה עצמית של החברה את היקף הדיווח שלה. מדובר בסעיף שמהווה את הדרישה הראשונית והבסיסית לתקן: "ההקשר שבו הארגון הפועל", הכולל בין היתר הגדרה של נושאים חיצוניים ופנימיים ליעדים ולמטרות החברה בעלי השפעה על התוצאות הרצויות ממערכת ניהול האחריות החברתית; הבנת הצרכים והציפיות של מחזיקי העניין; קביעת התחום של מערכת ניהול האחריות החברתית, גבולותיה ודרך היישום שלה בארגון ומחוצה לו. דרישה זו עולה בקנה אחד עם דרישת ה-G3 לדיווח בנוגע לאסטרטגיה ולגישה הניהולית של הארגון בהקשר הקיימות. גם בשאלון מעלה בפרק ניהול ודיווח נבחן האם קיימת

לחברה מחויבות אסטרטגית לניהול תחום האחריות התאגידית והאם שיקולי סביבתיים וחברתיים נשקלים בגיבוש האסטרטגיה העסקית.

בהצעת החוק אין דרישה לדיווח על ההקשר הכולל בו הארגון פועל מצד החברה המדווחת, ואין אפשרות להגדרה עצמית של היקף ותכני הדיווח²³.

✓ אופי הדיווח הוא היבט בסיסי המבדיל בין מסמכי הדיווח והיישום השונים. המעבר המבוקש בהצעת החוק מדיווח וולונטרי לדיווח מחייב ישנה לחלוטין את "כללי המשחק" ואת פני התמונה של יישום אחריות תאגידית, וכבר כעת יש המצדדים בהצעת החוק וכאלו המתנגדים לה²⁴. אין בכוונת המחקר להיכנס למחלוקות אלו – מקומן להתברר בכנסת.

✓ מה שחשוב לצורכנו כעת, הוא להבין שבשונה מה-G3 - בת"י 10000 (2013), שאלון מעלה ובהצעת החוק, מסמכי היישום מגדירים ומדייקים את היקף ותכני הדיווח על ידי אותה סדרת שאלות/צ'ק ליסט (כאשר בת"י 10000 (2013) ובשאלון מעלה הצ'ק ליסט הוא ברמה מאד קונקרטי ומפורטת ואילו בהצעת החוק ברמה כללית). במובן זה שלושת המסמכים האחרים בגישתם, יותר פטרנליסטיים מה-G3 ולא נותנים "יד חופשית" לחברה המדווחת להחליט על מה תדווח ועל מה לא. אך יש להדגיש כי ה"יד החופשית" הניתנת ב-G3 באשר לעמידה ברמת הדרישות הגבוהה של ההנחיות, מיתרגמת בסופו של דבר להערכה שניתנת לדו"ח (דרגה A, B, C על כך בהמשך), משמע, החברה בוחרת למעשה גם את רמת הדיווח שלה.

✓ G3 ות"י 10000 (2013) מציבים הנחיה/דרישה לדיווח לגבי ה"מעטפת" האסטרטגית של החברה בהקשר של קיימות – לפני כניסה לדיווח ביחס לכל אחד מהיבטי הדיווח (אתיקה, זכויות עובדים, ממשל תאגידי, סביבה וכן הלאה). גם שאלון מעלה בוחר את המחוייבות האסטרטגית לתחום האחריות התאגידית במסגרת הפרק של ניהול ודיווח.

✓ ניתן לטעון כי אפשר ללמוד, מבין התשובות לשאלות הקונקרטיות בהצעת החוק מהי הראיה האסטרטגית הכוללת של החברה, אלא שיהיה זה לדעת כותבת המחקר ניסיון מאולץ להרכיב תמונה שלמה מחלקים שאינם בהכרח יוצרים את אותו מכלול מבוקש.

4. הערכת/דירוג הדיווח (אישורים/תעודות):

ב-G3 הנחיות הדיווח כוללות מתן אישור פומבי להיקף הדו"ח על ידי שלוש דרגות A, B, C, כאשר A היא הרמה הגבוהה ביותר הניתנת עבור הדו"ח המקיף ביותר הכולל התייחסות גם לתוספות דיווח ייחודיות לכל מגזר. להבטחת האישור של ה-GRI מס' רמות אישור: הצהרה עצמית, אישור ה-GRI עצמו על היקף הדו"ח, או בדיקה חיצונית. ניתן להוסיף את הסימן + לכל רמה אם נערכה לדו"ח הערכה על ידי גורם חיצוני במסגרתה גם יכול הגורם המעריך לבחון נתוני בסיס של החברה, ששימשו לצורך הנתונים המעובדים המוצגים בדו"ח.

²³ בשאלון מעלה ניתן למצוא הנחיה להגדרה עצמית של החברה בתחום אחד והוא מדיניות סביבתית, זאת על דרך דוגמאות שמעלה מציגה לנושאים אליהם מתייחסת מדיניות סביבתית.

בת"י 10000 (2013) ניתנת אפשרות להתעדה. זהו אחד השינויים המהותיים בינו לבין גרסתו הקודמת של התקן ב-2006 (אז ניתן היה לקבל רק "אשור ביצוע"²⁵). תהליך ההתעדה²⁶ נעשה לאחר יישום תהליך פנים ארגוני, בו מוטמעת בהצלחה, בהתאם לדרישות התקן, מערכת ניהול בארגון. לצורך התנעת התהליך יש לבצע מבדק מקדים על ידי מכון התקנים לבחינת הפערים. בסופו של תהליך סוקרים בלתי תלויים של מכון התקנים הישראלי מבצעים מבדק המאשר התאמה של מערכת הניהול בארגון בהתאם לדרישות התקן.

שאלון מעלה משמש את הבסיס לדירוג מעלה המהווה דירוג של אותן עשרות חברות ישראליות הגדולות במשק הבוחרות למלאו, כאשר לאחריו הן מדורגות לפי עשירות (עשירון ראשון - הגבוה ביותר, שני, שלישי וכן הלאה ובתוך דירוג בסיסי: פלטינה, זהב וכסף). כן משמש השאלון בסיס למדד מעלה המתנהל בבורסה לניירות ערך. שותפים לדירוג הגורמים הבאים: S&P מעלות (תמיכה בתהליך הדירוג), greeneye (אנליזה סביבתית), הבורסה לניירות ערך (חישוב וקביעת מדד מעלה בבורסה לני"ע), מקינזי (המודל החישובי) וארנסט אנד יאנג (סקירה וביקורת על תהליך הדירוג). כל תחום הנבחן בשאלון מקבל אחוז יחסי בניקוד (לדוג', היבטים אתיים בתהליכים עסקיים 15%, יחסי עבודה בריאות ואיזון 9%, וכן הלאה). תוצאות הדירוג מקבלות חשיפה רחבה בתקשורת הישראלית, נכללות בחוברת מיוחדת ומוצגות בכנס ייעודי שנערך לטובת הנושא. כל חברה משתתפת מקבלת משוב בו מפורטות התוצאות לכל תחום נבדק, כולל השוואת ביצועים לשנים קודמות ולמול חברות בעלות אופי פעילות דומה, וכלל החברות המשתפות.

בהצעת החוק אין הליך הערכה או דירוג.

✓ הרפורמה במכון התקנים אשר מאפשרת כיום הליך התעדה לניהול אחריות חברתית, העליה במספר החברות בישראל המדווחות דיווחי אחריות תאגידית (גם אם עליה איטית), ובמספר החברות הגדולות במשק המשתתפות בשאלון מעלה, מלמדים כולם על החשיבות שמייחס השוק ליישום אחריות תאגידית, על כבדת הדרך שעבר תחום זה ועל הערך הכלכלי-תחרותי הטמון ביישום אחריות תאגידית.

✓ הליך המשוב ו/או ההדרכה והליווי המצוי ב-G3 באמצעות גורמים מוסמכים על ידי הארגון ובשאלון מעלה הוא, לעמדת כותבת המחקר, הליך חשוב וחיוני לשם קידום הטעמת עקרונות אחריות תאגידית. כך למשל, כל מסמך כזה (וכן ת"י 10000 (2013)) מפנה לדוגמאות ומסמכים בתחומים שונים היכולים לסייע לחברה המיישמת לברר את אמות המידה המבוקשות בכל

²⁴ אחריות תאגידית, תהיה נחמד אם בא לך, גיל קליאן כלכליסט, 9.10.2013

²⁵ להסתייגות המכון לאחריות תאגידית נפנה לליעד אורתר, **עיקרון השקיפות בתקני ניהול של אחריות חברתית של תאגידים**, המכון לאחריות תאגידית, מרץ 2014. נדגיש כי מחקר זה לא מתיימר ללבן את המחלוקת בנושא זה בין הגופים השונים, שמקורה בתפיסות השונות בנוגע לשקיפות בתחום האחריות התאגידית.

²⁶ המובא כאן הינו מתוך אתר מכון התקנים, שם ניתן למצוא גם את השלבים הנדרשים בדרך לקבלת אישור להתעדה. <https://portal.sii.org.il/heb/qualityauth/get-certificate>. אין באתר פירוט לגבי המדדים של מכון התקנים לקביעת זכאות

תחום ותחום (הפניה לתקנים לאומיים ובינלאומיים, למסמכי מדיניות של חברות מובילות, לפרסומים של משרדים ממשלתיים וארגונים אזרחיים). הליך כזה לא קיים בהצעת החוק.

5. בקרת מהימנות הדיווח:

ב-G3 שלוש רמות אישור למהימנות הדו"ח: הראשונה, הצהרה עצמית; שניה, אישור GRI על היקף הדו"ח; שלישית, בדיקה חיצונית המזכה כאמור בסימן + בצד קביעת היקף ההתעמקות בדיווח (A הרמה הגבוהה ביותר, B, C).

בת"י 10000 (2013) הליך ההתעדה הוא הבקרה החיצונית על מצגי החברה הנבדקת. בשאלון מעלה נדרשת חתימת מנכ"ל על נכונות הדיווח. בנוסף, השאלון בוחן האם לאחר מילוי השאלון נערכה בקרה חיצונית על ידי גורם מוסמך לבקרה ואשרור של השאלון (יועץ משפטי, רו"ח, יועץ אחריות תאגידית), לפני הגשתו לחתימת המנכ"ל ואם כן, מי הגורם שביצע. בהצעת החוק, הנחיות הדיווח המוצעות מבררות האם נערכה הבטחת איכות חיצונית לדו"ח, ואם לא מתבקש הסבר מדוע לא.

6. שקיפות הדיווח:

G3, שמטרתו הנגשת מידע לגבי יישום אחריות תאגידית של חברות באמצעות דיווחי אחריות חברתיים פומביים ונגישים לציבור, והצעת החוק, שתחייב מסירת דיווח אחריות תאגידי למאגר הדיווחים, מבוססים שניהם על עקרון השקיפות והיא מובנית בהם מעצם כך שמדובר באקט של דיווח.

ההנחיה ב-G3 היא כי הנתונים הרלבנטיים להיבט המהותיות (materiality) והקשר הקיימות הכולל (מדדי ביצוע, תמצית מדיניות החברה והגישה הניהולית וכד') יהיו מונגשים לציבור מעצם כך שהם מוצגים בדו"ח. מדובר בנתונים מרכזיים וגם במידע לגבי תהליך עיבוד הנתונים הגולמיים שבידי החברה, אשר תוצאות הניתוח שלהם מוצגות בדיווח.

בהצעת החוק – עצם הצגת הדיווח לציבור והצגת הנתונים בבסיסו הם מטרה ראשית. **ת"י 10000 (2013)** – בין המדדים הנבחנים – קיומה של תשתית לפרסום דו"ח אחריות תאגידית (שיכול ויתפרסם לאחר ההתעדה). בנוסף, שקיפות היא אחד ההיבטים אשר חברה הפונה למכון התקנים נמדדת עליהם, בתור אחד מעקרונות האחריות התאגידית. החברה נבדקת, בין היתר, לפי מידת הפרסום שלה מידע בנוגע לבעלי התפקידים, החלטות ומסמכים מהותיים בחברה, מקורות המימון שלה, ההשפעות החברתיות והסביבתיות של פעילותה ועוד. אמת המידה לשקיפות נתונים אלו היא פרסום סביר ושקול. לפי נספח רמת הבשלות של התקן, שקיפות בדרגה ראשונית היא דיווח רק על מה שנדרש על פי חוק וללא פרסום שלו באתר החברה, ואילו שקיפות בדרגה הגבוהה ביותר היא פרסום תוצאות הדיאלוג השיטתי שהארגון מקיים עם מחזיקי העניין השונים תוך ביטוי של אופן התייחסותו להערותיהם. גם ביחס לדיווח אחריות תאגידית נספח רמת הבשלות מציג כמה רמות, החל מהעדר כל תיעוד בנושא ועד (הדרגה הגבוהה ביותר) של מימוש ממצאי דו"ח האחריות התאגידית של החברה.

שאלון מעלה מעודד שקיפות של נתונים אותם תבחר החברה לפרסם מעצם כך שקיימות שאלות רבות בשאלון עצמו לגבי שקיפות נתונים ומסמכים שונים של החברה המיישמת. הנתונים המפורסמים בדירוג מעלה הם ציונים מקודדים-פומביים (ציון מקודד הוא הציון המדויק של החברה מקודד לניקוד אבסולוטי בסקאלה של 1-10), כאשר נתונים פנימיים לגבי הערכת הדירוג ניתנים לכל חברה משתתפת בדו"ח מפורט המצביע על חזקות ופגמים בחברה ומציע יעדים לטיפול. בשאלון מעלה לשנת 2013 מובהר כי נתוני התשובות לשאלון נותרים חסויים ומשמשים לצרכי עיבוד סטטיסטי כללי בלבד. זאת, מלבד נתונים פומביים המפורסמים בדוחות פיננסיים או דיווחים פומביים אחרים של החברה (דוח אחריות תאגידית, אתר אינטרנט, אחר). חברה נמדדת בשאלון גם ביחס לשאלה האם פורסם דו"ח אחריות תאגידית זמין לציבור (לצורך זה תהליך הכנה של דו"ח כזה ייחשב ובלבד שאינו נמשך מעל שנתיים רצופות) ואם קיים/מצוי בהכנה דו"ח אחריות כנ"ל, איזה נושאים כלולים בו והאם הוא כתוב בהתאם לעקרונות מקובלים כגון ה-GRI. מדובר במדד אחד בשאלון המצוי תחת הפרק ניהול ודיווח חברתי סביבתי המקבל משקל יחסי של 7% בדירוג כולו.

✓ סוגיית השקיפות היא סוגיה מרכזית המבדילה בין גורמי הדיווח והיישום השונים. השונות מתבטאת בכך ש-G3 והצעת החוק הם מסמכי דיווח, וכאלו השקיפות היא חלק אינהרנטי בהם. באופן מובנה, מתקיים בהם פרסום של הנתונים המדווחים (שהם עיבוד של נתוני הבסיס של החברה). בכך מבקשים מסמכי הדיווח הללו "להחצין" את הנתונים המדווחים למול מחזיקי העניין באופן שיאפשר השוואה בין חברות, כמו גם הערכה של התקדמות, נסיגה או התפתחות האחריות התאגידית לאורך זמן באותו תאגיד, ואת עמידתו ביעדים שהציב לעצמו.

✓ דירוג מעלה ות"י 10000 (2013) הם מסמכי יישום של ניהול אחריות תאגידית והשקיפות נמדדת בהם במסגרת בחינת מערכת הניהול. הגופים הללו מתמרצים שקיפות שכן החברות מדורגות/נבחנות גם על כך לצורך הניקוד בדירוג/התעדה, לרבות בנוגע לפרסום או לתשתית הקיימת בתאגיד לצורך פרסום דו"ח אחריות תאגידית. פרסום הנתונים המצטברים בתהליך התשובות לשאלון/צ'ק ליסט נתון לבחירת התאגיד. התוצאה יכולה להיות כי קיימת שקיפות על ידי "החצנה" של מידע ונתונים שונים של התאגיד בפלטפורמות שונות, אך לא דווקא אחידות ובנות השוואה (אתר החברה, דוחות כספיים, פרסומים שונים. וכאמור, אפשרי גם דו"ח אחריות תאגידית). ההשוואה בדירוג מעלה (ה-benchmark) מגולמת למעשה בדירוג עצמו (פלטינה, זהב, כסף).

✓ כנובע מכך, קיימת כיום מחלוקת בנוגע למחויבות האינהרנטית בפרסום דו"ח אחריות תאגידית לחברה המבקשת ליישם אחריות תאגידית. ניתן לתמצת אותה בשאלה האם הדיווח מניע תהליך של יישום, או שמא היישום הוא המוליד את הדיווח. העדר דרישה מובנית לשקיפות הנתונים המצטברים בתהליך התשובות לשאלון/צ'ק ליסט באופן מתכלל וכלפי כולי עלמא, המאפשר השוואה והערכה לאורך זמן, מעורר קושי, ככל שעקרון השקיפות נתפס כערך יסודי ומהותי בתפיסת האחריות התאגידית. באותה מידה, מתעורר קושי ביחס לזיהוי והערכה עמ' 32

של הנתונים לגביהם מבוקשת שקיפות - נתונים מעובדים או מקודדים לקראת דיווח או דירוג, או שמא נתוני בסיס של החברה לקראת התעדה. וזאת כאשר נראה כי מוסכם על הכל, שמטרת האחריות התאגידית היא צמצום ההשפעות הסביבתיות והחברתיות השליליות והגברת ההשפעות הסביבתיות והחברתיות החיוביות. שמא אף הליכה לעבר יצירת "ערך משותף" לתאגיד ולחברה society.

✓ מהטבלה בפרק הקודם ניכר גם כי מרגע שהצעת החוק בוחרת במסלול ה"קשיח" של חיוב בדיווח אחריות תאגידית גם פחתו, ביחס הפוך, הדרישות הקפדניות להנחיות הדיווח (המצויות במסמכים הוולונטריים) כמעין מקבילית-כוחות: למול הגברת השקיפות, הנמכת דרישות הדיווח. זאת, כסוג של "איזון הנטל/הציפיה" מהחברה המדווחת.

7. דרישות לגבי ה"מעטפת" הארגונית (לפני כניסה להיבטי הביצוע הקונקרטיים):

G3 ות"י 10000 (2013) מבקשים מידע בנוגע ל"מעטפת" האסטרטגית והניהולית של החברה – עוד לפני כניסה לפרטי הדיווח בכל תחום ותחום. בשניהם החברה המדווחת/הנבדקת מצופה לתת מידע בנוגע לראיה הניהולית האסטרטגית שלה ולחזון החברה, בנוגע לסיכונים והזדמנויות שהיא מזהה ולדרכיה לשיפור ביצועים בתחום האחריות החברתית; ניטור ומעקב של המדדים והיעדים בביצועים החברתיים והסביבתיים, וקביעת פרישת וגבולות האחריות החברתית נעשית תוך לקיחה בחשבון והתחשבות במחזיקי העניין הפנימיים והחיצוניים. ב-G3 מבוקשים נתונים כספיים לגבי פעילות החברה (מס' עובדים, היקף מכירות, שווי נכסים וכיו"ב).

בת"י 10000 (2013) נבדקת גם מחויבות של ההנהלה כלפי נושא האחריות החברתית באמצעות מדיניות, יעדים, דרישות ניהוליות, סקרי ההנהלה ועוד; מינוי תפקידים ובעלי סמכויות בארגון לשם קידום הנושא; הקצאת משאבים והכשרת מנהלים ליישום תחום זה; תיעוד המידע הנאסף בתהליך ההטמעה וניטור התהליכים פנימיים שהחברה עוברת תוך כדי יישום מערכת הניהול החברתית; להפקת לקחים ושיפור מתמיד כנובע מהם.

בשאלון מעלה נבחנת בפרק דיווח וניהול, מחויבות הדירקטוריון וההנהלה ליישום אחריות תאגידית ושקילת שיקולים סביבתיים וחברתיים באסטרטגיה העסקית של החברה לעומתם, **הצעת החוק** אינה בוחרת או דורשת לדעת על אסטרטגיה כוללת לחברה, והבחינה היא "מפולחת" לפי כל תחום ותחום של אחריות תאגידית.

✓ ב-G3, בשאלון מעלה ובת"י 10000 (2013) מדובר בראיה הוליסטית ולא "מפולחת" של החברה המדווחת/הנבדקת, את נושא האחריות התאגידית.

8. חברה וקהילה:

G3, ת"י 10000 (2013), שאלון מעלה והצעת החוק בוחנים את השפעת פעילות הארגון על קהילות סביבו באופנים שונים: ב-G3 מבוקש דיווח על פעילויות משולבות עם הקהילה המקומית, בעוד **ת"י (10000) 2013** מפרט יותר כגון: שילוב עובדים מאוכלוסיות מוחלשות, טיפוח בעלי צרכים

מיוחדים, עידוד יוזמות מקומיות ועסקים קטנים, פעילות להעצמת הקהילה ועוד.
ת"י 10000 (2013), **שאלון מעלה והצעת החוק** מבקשים מידע על התנדבות עובדים בקהילה.
בת"י 10000 (2013) נבדק האם לחברה השפעה חיובית על הקהילות סביבה, ואילו ב-G3 ישנה הנחיה מפורשות לדווח גם על פעילויות בעלות פוטנציאל השפעה או השפעה שלילית על הקהילה, ופעילויות מניעה או מזער נזקים של פעילויות כאלו.
ב-G3, **בשאלון מעלה ובהצעת החוק** גם מבוקשת הערכת האפקטיביות של הפעילות בקהילה, כאשר **בשאלון מעלה ובהצעת החוק** ישנה בחינה מפורשת של קיום יעדים ומדדים כמותיים לפעילות זו ונבחנת קיום מדיניות השקעה חברתית. במעלה הדירוג ניתן על פי benchmark של כלל החברות המדורגות.
ב**שאלון מעלה** נבחנת תרומה לקהילה כסף או שווה כסף (שירותים, מוצרים, נכסים), וחלקה היחסי ביחס לרווח החברה. **בהצעת החוק** נבחנת ההשקעה בקהילה (בכסף או שווה כסף).
ב-G3 תחת היבט זה של קהילה, מבוקש דיווח בנוגע לסוגיית השחיתות (הכשרה למאבק בשחיתות, צעדי תגובה ביחס לגילויי שחיתות); בנוגע להגבלים עסקיים (התנהגות לא נאותה בתחרותיות); ובנוגע מעורבות החברה במדיניות ציבורית (שתדלנות מול קובעיה, תרומות בכסף או שווה כסף למפלגות, פוליטיקאים ומוסדות קשורים לפי מדינה) * בהצעת החוק התייחסות ללובי פוליטי (ולקיום מסמך מדיניות של החברה בנושא זה) קיימת תחת הערך 'קשרי חוץ'.

9. **סביבת עבודה וזכויות עובדים:**

G3, ת"י 10000 (2013), **שאלון מעלה והצעת החוק** מתייחסים בצורה רחבה לכל ההיבטים הבאים: חופש התאגדות עובדים ואפשרות למשא ומתן קיבוצי; שמירת זכויות עובדי קבלן; שמירת חוקי העבודה (כגון שעות עבודה ומנוחה); הדרכת עובדים (ת"י מפרט: בנוגע לאחריות חברתית, בטיחות ובריאות תעסוקתית, G3 ות"י מוסיפים הדרכה למיומנות תומכות בהמשך כושר תעסוקה); סביבת עבודה בריאה ובטוחה (G3 מפרט: אחוז עובדים בוועדות בריאות ובטיחות, מס' תאונות, ימי מחלה, מקרי מוות עקב עבודה ועוד); הערכת עובדים תקופתית; גיוון תעסוקתי (מגדר, גיל, אוכלוסיות שונות, אוכלוסיות מקבוצות מיעוט).

G3, ת"י 10000 (2013) **ושאלון מעלה** מוסיפים על כך: שוויון הזדמנויות בתעסוקה (G3 מבקש דיווח לגבי הרכב גופי החברה לפי מין גיל, משכורת בסיס של גברים ביחס לנשים, שאלון מעלה בודק את מס' הנשים בדרגות שכר בכירות); מניעת אפליה (G3 מפרט: דיווח על מקרי אפליה והטיפול בהם, ת"י 2013 מפרט: העסקה, תשלום, גישה ללימודים, סיום עבודה או פרישה); העדפה מתקנת לאוכלוסיות מוחלשות.

בת"י 10000 (2013), **שאלון מעלה והצעת החוק** קיימת התייחסות גם ל: איזון בין עבודה, פנאי ומשפחה; נגישות למתקני החברה. **שאלון מעלה והצעת החוק** מוסיפים דיווח ספציפי בנוגע לאיסור הטרדה מינית.

G3 **הצעת החוק** בוחנים תחלופת עובדים. G3 ות"י 10000 (2013) בוחנים את הסוגי של העסקת

עמ' 34

ילדים. **שאלון מעלה** בוחן קיום סקר שביעות רצון בקרב העובדים וסיוע למשפחות בדרגת השתכרות נמוכה וכן קידום בריאות עובדים.
ת"י 10000 (2013) שם דגש על סביבת עבודה פיזית נאותה ונוחה.
G3 מבקש דיווח על מענקים לעובדים קבועים, על פני לא קבועים.
הצעת החוק שמה דגש על משכורות ושכר (משכורת נמוכה ביותר, גבוהה ביותר, שכר חציוני), מדיניות העלאת שכר בארגון, זכויות מעבר לזכויות הסוציאליות; וכן על מדיניות ביחס לחיילי וחיילות מילואים.

10. **איכות סביבה:**

G3, ת"י 10000 (2013), שאלון מעלה והצעת החוק מתייחסים באופן דומה ורחב להיבט של איכות סביבה: כל המסמכים מבקשים דיווח על הגורם האחראי ברמה הארגונית בחברה לנושא הסביבתי; על קיום מדיניות סביבתית (בהצעת החוק מבוקש לצרף את מסמכי המדיניות); על גישת הניהול ועל תכנית ניהול באמצעות מערכת ניהול הולמת; התייחסות מתבקשת למשאבי הטבע הבאים: אנרגיה, מים, פסולת ושפכים, הפחתת גזי חממה (שינוי אקלים), וכן למוצרים ושירותים; מבוקש דיווח כמותי מדיד ביחס להשפעות הסביבתיות.

שאלון מעלה והצעת החוק מבקשים דיווח גם ביחס ליעדים כמותיים לביצועים סביבתיים. במעלה מדובר על יעדים שהחברה קבעה לעצמה.

G3 ושאלון מעלה בוחנים גם עמידה של החברה בחוקי הגנת הסביבה.

ב-G3, בת"י 10000 (2013) ובהצעת החוק קיימת התייחסות מפורשת למערכות אקולוגיות ולמגוון ביולוגי. **בשאלון מעלה** אין התייחסות ישירה ומפורשת להיבטי שמירת מערכות אקולוגיות ומגוון ביולוגי ושמירת משאבי טבע (קיימת התייחסות עקיפה וצרה תחת פרק ניהול האסטרטגיה של החברה, במסגרת דוגמאות לנושאים אליהם מתייחסת אחריות סביבתית).

ת"י 10000 (2013) מתייחס גם לנושא רעש וקרינה תחת "השפעות סביבתיות".

שאלון מעלה בוחן את פרסום המדיניות הסביבתית לציבור; בוחן עירוב עובדים בנושאים סביבתיים. ב-G3, ההנחיה לדיווח סביבתי בהקשר הרחב של הקיימות, משמעה שהחברה מצופה להראות כיצד היא תורמת (תרומה חיובית או שלילית) למגמות הסביבתיות ברמה המקומית, האזורית או העולמית. **הצעת החוק** מוסיפה היבט ייחודי בהיבט הסביבתי – יחס לבעלי חיים.

11. **ממשל תאגידי**

G3, ת"י 10000 (2013) ושאלון מעלה מתייחסים, ברזולוציה שונה ועל פי מדדים או מונחים מעט שונים, לנושא של ממשל תאגידי במובן של: תיאור מבנה השליטה בחברה (דירקטוריון – הנהלה בכירה – ועדות דירקטוריון); מניעת ניגוד עניינים פוטנציאלי בין הדירקטוריון להנהלה הבכירה; מידת המעורבות של הדירקטוריון בנושאי אחריות תאגידית; כללים, נהלים ומדיניות לקבלת החלטות הדירקטוריון.

שאלון מעלה ו-G3 מבררים את זיקת שכר חברי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה לביצועי החברה ולמדיניות ניהול הסיכונים של החברה. שאלון מעלה בוחן עצמאות דירקטורים, פניות וכישורי דירקטורים, מידע גלוי למשקיעים, בחינת עמדות משקיעים.

ת"י 10000 (2013) ו-G3 מבררים קיום תהליכים להערכת ביצועי הדירקטוריון.

G3 מבקש להוסיף על אלו גם נתונים לגבי מנגנונים למסירת המלצות או הנחיות מצד מחזיקי המניות והעובדים לדירקטוריון; לגבי יישום, אם בכלל, של עקרון הזהירות המונעת (The precautionary principle; לגבי מחויבות החברה ליוזמות חיצוניות (כתבי זכויות, אמנות וכו') שפותחו מחוץ לחברה והיא מקבלת על עצמה; לגבי חברות באגודות או ארגונים לקידום מטרות לאומיים או בינלאומיים שהחברה היא בעלת עמדה/שותפה/או מממנת שלהם; וגם לגבי עירוב מחזיקי עניין.

שאלון מעלה שואל לגבי היבט ייחודי שלא קיים במסמכים האחרים והוא - גיוון אנושי בדירקטוריון בהתאם לתחומי עיסוק של חברי הדירקטוריון ולסיכונים הייחודיים לחברה, מגדר, רקע אתני, ושואל לגבי מספר הנשים בדירקטוריון.

הצעת החוק מבקשת דיווח לגבי מדיניות עצמאות גוף ההנהלה העליונה, מדיניות בנוגע כשירות וכישורי גוף ההנהלה העליונה, ובנוגע לשיבות ההנהלה העליונה, ומבקשת לצרף את מסמכי המדיניות אם קיימים. כן היא מבקשת דיווח לגבי הפרדה בין תפקיד מנכ"ל החברה ליו"ר הנהלה עליונה.

12. אתיקה:

ב-G3 יש לדווח על קיומו של קוד אתי.

הצעת החוק מבקשת דיווח על קיומו של קוד אתי ואת הצגתו, ומתן הסבר אם אין כזה. כנ"ל לגבי נהלים למניעת שחיתות וניגוד עניינים, ומבקשת דיווח על קיום ממונה אתיקה בארגון.

ת"י 10000 (2013) ושאלון מעלה מציגים גישה מפורטת יותר לסוגיית האתיקה בארגון: שני המסמכים בוחנים קיום תכנית אתיקה ברורה, הדרכה ואכיפה שלה, קיום מנגנון לדיווח על חריגה מכללי האתיקה של הארגון, תוך שמירת סודיות לצורך דיווח על חריגות; הצגת הקוד האתי לציבור. **ת"י 10000 (2013)** מעודד מעורבות עובדים בגיבוש הקוד האתי.

שאלון מעלה בוחן אם הקוד האתי קיבל אישור הנהלת החברה ו/או דירקטוריון החברה, והאם הוא מותאם לסקטור העסקי ולמאפייני החברה וכולל התייחסות ספציפית גם לקשרים עם חברות בנות. כן נבחנת התאמת הקוד למחזיקי עניין ובדיקת תפישות מחזיקי עניין לגבי הביטים אתיים בהתנהלות החברה.

13. שרשרת אספקה:

ב-G3 שרשרת האספקה היא חלק מובנה בהגדרת מהותיות המידע המדווח בדו"ח ומהיקף גבולות הדיווח, היא מתבררת באמצעות הדיאלוג עם מחזיקי העניין, ונתפסת כחלק מהשפעת החברה ב"מעלה הזרם" = ארגונים הממלאים תפקיד בשרשרת האספקה ואף שרשרת הייצור של החברה המדווחת (להבדיל מ"מורד הזרם" = הפצה ולקוחות). מבקש דיווח על שרשרת האספקה

בהיבטים של איכות סביבה, תעסוקה, זכויות אדם, נושאים חברתיים, אחריות מוצר.
ת"י 10000 (2013), שאלון מעלה והצעת החוק מתייחסים לכל "מעגל החיים" של המוצר או השירות; מבקשים דיווח על העדפת ספקים הפועלים לפי עקרונות אחריות תאגידית, מתן הזדמנות לעסקים קטנים ובינוניים, שקיפות ודיאלוג מול ספקים.
ת"י 10000 (2013) ושאלון מעלה בודקים קיום מדיניות רכש ועקרונות רכש מספקים וקבלי משנה.
ת"י 10000 (2013) מוסיף בדיקה של הערכה תקופתית של ספקים עיקריים ביחס לעקרונות אחריות תאגידית, ותקשור נושא האחריות התאגידית לספקים.
שאלון מעלה מוסיף העדפת ספקים המעסיקים אוכלוסיות בתת-תעסוקה, רכש מקומי או כחול-לבן. כן נבחנת בקרה על עמידה בתנאי ההתקשרות עם ספקים.
הצעת החוק מבקשת דיווח על מדיניות סחר הוגן (נאותות תהליכי ייצור חומרי הגלם שבהם היא עושה שימוש (מעלה שרשרת האספקה) ושל מוצריה בתלום השימוש בהם (מורד שרשרת האספקה), והצגת מסמך המדיניות לגבי כך; קיום בדיקות עצמאיות בקרב ספקי החברה על תנאי העסקה וייצור אצל הספקים; מדיניות תשלום לספקים.

14. אחריות מוצר:

ב-G3, **ת"י 10000 (2013) והצעת החוק** מבקש דיווח על מתן מידע מלא ומהימן לגבי מוצרים ושירותים, ועל פרסום הוגן (עמידה בסטנדרטים וקודים ביחס למסרים שיווקיים: שקיפות ואמת בפרסום, הימנעות מטכניקות מטעות בשיווק ועוד)
G3 והצעת החוק מבקשת הערכת השפעות בריאותיות ובטיחותיות של מוצרים ושירותים.
G3 מוסיף דיווח על מקרי פגיעה בפרטות הלקוח.
ב**שאלון מעלה** אין התייחסות נפרדת לנושא של אחריות מוצר. ניתן למצוא ביטוי לסוגיה זו בשאלות לגבי היבטים אתיים במערכת היחסים בין החברה ולקוחותיה, בסיטואציית השירות והמכירה.

ארגון ה-GRI - הדור החדש של הנחיות הדיווח, ה-G4

כאמור, במחצית 2013 הושקה הגרסה הרביעית להנחיות ה-GRI, ה-G4, שתחליף את הגרסה הנוכחית החל מראשית ינואר 2016.²⁷

תהליך עדכון ההנחיות וגיבוש הגרסה הרביעית התבסס על התייעצות ושיח שארך שנתיים עם מאות מומחים מרחבי העולם ממגוון מגזרים ובהם חברות, ארגונים אזרחיים, ארגוני עובדים, אקדמיה ומוסדות פיננסיים. המטרה של G4 היא לשקף תהליך שארגון עובר בדרך לקיימות, מתוך ידיעה שלא כל התשובות יכולות להימצא בידיו בזמן נתון אחד. הדגש המרכזי של הנחיות ה-G4 הוא נושא המהותיות (materiality) (השפעות משמעותיות בתחום הכלכלי, החברתי והסביבתי של החברה, משמעותיות דיין כדי לדווח עליהן). זאת כדי להבטיח דיווח על מידע שהוא אכן חיוני למטרות הניהול הבר-קיימא של החברה מה שניב דו"ח אסטרטגי וממוקד.

כמו ה-G3, ה-G4 עוסק בכמה רמות דיווח שתפורטנה להלן. עיקר השוני בגרסה הרביעית היא שוני מבני/עריכתי, ושוני תוכני בתחומים מסוימים שהורחבו וקיבלו חיזוק משמעותי:

א. דיווח כללי (general standard disclosure) - הדיווחים הללו נותנים את ההקשר הכללי של הדו"ח ושל החברה ומיושמים ביחס לכל חברה ללא קשר להצהרת המהותיות שלה. ישנם 7 סוגי דיווחים במסגרת הדיווח הכללי:

- א.1. אסטרטגיה
- א.2. פרופיל ארגוני
- א.3. פרופיל (אינדקס) הדו"ח
- א.4. זיהוי נושאים המהותיים וגבולות
- א.5. ממשל
- א.6. אתיקה והגינות
- א.7. עירוב מחזיקי עניין

ב. דיווחי ספציפי (specific standard disclosure), המחולק לשתי רמות:

ב.1. גישת הניהול (management approach) – דיווח זה משקף את האופן בו החברה מנהלת את ההשפעות המהותיות שלה בכל אחד מהתחומים הבאים: כלכלה, סביבה וחברה – המחולקת לארבעה תתי תחומים: זכויות ותנאי העסקה ראויים, זכויות אדם, קהילה, אחריות מוצר. דיווח על גישת הניהול מתמקדת בשלושה דברים: מדוע נושא הוגדר כמהותי לחברה, מהו אופן ניהול ההשפעות של אותו נושא, ואיך מתבצעת ההערכה של ניהול אותו נושא. כל החלק הזה הועבר ב-

²⁷ את מסמך ה-G4 ניתן להוריד מאתר ה-GRI בכתובת: <http://www.globalreporting.org/index.asp>

G4 (בהשוואה ל-G3) לחלק שהוא המדריך של ה-G4 (guidance), משמע, הוא נתפס כחלק מקדים/מדריך – לפני דיווח על האינדיקטורים עצמם.

2. ב. אינדיקטורים – אלו מדדים המאפשרים השוואה בין חברות מדווחות על ההשפעות הכלכליות, חברתיות והסביבתיות שלהן ועל ביצועיהן בתחומים אלו. הם נדרשים רק כאשר מדובר בנושא שהוגדר על ידי החברה המדווחת ומחזיקי העניין שלה כעניין מהותי. לרוב מדובר בנתונים כמותיים. האינדיקטורים מתייחסים אף הם לאותם תחומים: כלכלה, סביבה וחברה באותה חלוקה לארבעה תתי תחומים.

מטבלת סקירת השינויים שנערכו בין ה-G3 ל-G4, המצורפת כנספח א', ניתן לראות כי קיימים שינויים בגרסת ה-G4 כמעט בכל אחת מרמות והיבטי הדיווח, הבולטים בהם הם ברמת הגילוי הכללי, שם כל הנושא של מהותיות, ממשל ואתיקה קיבל התייחסות חדשה ומרחיבה, וברמת האינדיקטורים - תחום הסביבה והקהילה גם כן הורחב משמעותית.

שינוי מהותי נוסף בגרסה הרביעית הוא מעבר למדדי דירוג חדשים: לא עוד A, B, C כי אם דיווח עצמי של החברה המדווחת, האם הדו"ח הוא בהתאמה להנחיות ה-G4 (in accordance), על פי שתי אפשרויות: התאמת ליבה (the core option) לפיה חברה מדווחת על המרכיבים החיוניים לדיווח, מספקת רקע על האופן שבו הארגון מדווח על ביצועיו הסביבתיים, החברתיים והכלכליים, ומספקת דיווח על גישת הניהול ועל נושאים מהותיים לחברה, ונדרשת לדיווח על אינדיקטור אחד בכל תחום שזוהה כהיבט מהותי לחברה - או - התאמה כוללת (the comprehensive option) שבה חברה מדווחת על כל ההיבטים המהותיים שהיא זיהתה בפעילותה ומתייחסת לכל האינדיקטורים המצויים בהנחיות.

ב-G4 קיימת אפשרות ליישום חלקי של הדיווח, וזאת לחברות המדווחות לראשונה או לחברות המחויבות בדיווחים על פי חוק ביחס לאינדיקטורים מסוימים; ונותרו, כב-G3, הנחיות דיווח על פי נספחים מגזריים; בקרה חיצונית ביחס לדיווח מומלצת על ידי ה-G4 אך אינה מחויבת לשם דיווח בהתאמה להנחיות.

Sustainability Accounting Standard Board - SASB

SASB הוא ארגון אמריקאי ללא כוונת רווח שנוסד ב-2011 בהמשך למחקר מקיף שנערך ב-2010 באוניברסיטת הרווארד במסגרת היוזמה להשקעה אחראית Initiative for Responsible Investment. המחקר בחן את השלכותיהן של סוגיות לא-פיננסיות על תעשיות שונות ועורר הדים רבים באשר לצורך בגיבוש מתודולוגיה אחידה להגדרת נושאים מהותיים לתעשיות שונות, ואינדיקטורים אחידים להערכת ביצועיהן באותם נושאים.

ארגון SASB "הרים את הכפפה" ומטרתו לקדם אמות מידה אחידות ומדידות בתחומי קיימות שונים, בכדי שיהיה בידי משקיעים בסיס השוואה איתן בין חברות בתחומי תעשייה שונים בנוגע לביצועים הלא-פיננסיים שלהן (ביצועי בתחום הקיימות). ואכן, הארגון הוכר על ידי ארגון התקינה האמריקאי (the American National Standards Institute) כמוסמך לנסח נורמות דיווח (sustainability accounting standards) בתחומי הקיימות השונים. בשונה מגורמים אחרים המקדמים דיווחי אחריות תאגידית, כגון ה-GRI שנסקר כאן, מטרת הארגון היא יצירת נורמות אחידות שיאפשרו למשקיעים בסיס השוואה אחיד בין חברות - נורמות שאינן תלויות הגדרה עצמית של החברה המדווחת לגבי מהותיות הנושאים הנדרשים לדיווח, גבולות הדיווח וכיו"ב.

מטרתו המוצהרת הנוספת היא שדיווחי חברות לפי הנורמות שהארגון מגבש ישולבו כחלק בלתי נפרד מהדוחות הפיננסיים המחויבים בארה"ב (SEC), ומכל מקום כבר כיום ניתן לשלבם בדו"חות הפיננסיים באופן וולונטרי.

אפשרות זו של שילוב דיווח האחריות התאגידית בדיווחים הפיננסיים, מהווה התקדמות בתחום דיווחי האחריות התאגידית שמן הראוי לתת עליה את הדעת. ומהווה המשך טבעי של מגמה לשילוב שיקולי חברה, סביבה, אתיקה וממשל תאגידי בהתנהלות הפיננסית של חברות מובילות שמשקפת היטב ביוזמת משנת 2006 של האו"ם וגופים פיננסיים מהגדולים בעולם לגיבוש עקרונות להשקעות אחראיות – PRI – Principles for Responsible Investments .

יצוין כי בישראל, ב-2011 נכנס לתוקף תיקון לתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיוטת תשקיף – מבנה וצורה), התשכ"ט-1969, המחייב חברה נסחרת לדווח על סיכונים אשר התאגיד חשוף אליהם עקב פגיעה בסביבה ועל עלויות והשקעות שבהן נשא או צפוי לשאת התאגיד בשל פעולות בקשר עם הטיפול בסיכונים הסביבתיים של התאגיד. בנוסף, ניתנו ב-2011 הנחיית הממונה על שוק ההון והנחיית המפקח על הבנקים לבחון (בהתאמה) סיכונים סביבתיים בהשקעות ובהענקת אשראי ובהשקעות. שימת הלב, כי כל המהלכים הללו בישראל מתייחסים לסיכונים סביבתיים בלבד, ולא להיבטים הרחבים המצופים להתייחסות במסגרת דיווח אחריות חברתית, זאת לעומת יוזמת ה-PRI המתייחסת כאמור, גם להיבטי חברה, אתיקה וממשל תאגידי²⁸.

²⁸ להרחבה נפנה למדריך שיצא במשותף על ידי משרד האוצר והמשרד להגנת הסביבה, הטעמת ניהול סיכונים סביבתיים בתהליך קבלת החלטות השקעה, יוני 2011.

הדירקטיבה האירופאית לחיוב חברות גדולות בדיווח חברתי²⁹

בחדש פברואר 2014 ניתנה הודעה מטעם נציב האיחוד האירופי לענייני פנים ושירותים חברתיים של הפרלמנט האירופאי, בדבר החלטה לקדם דירקטיבה אירופאית חדשה לפיה חברות גדולות אשר נסחרות בבורסה יהיו מחויבות, בפעם הראשונה, לדווח על סוגיות מפתח בנושאי זכויות אדם, העסקת עובדים, איכות סביבה, מניעת שחיתות ומתן שוחד וגיוון תעסוקתי בהנהלות החברות. בהודעת הנציבות צוין כי "אירופה זקוקה לכללים מודרניים ויעילים לשקיפות של מידע לא-פיננסי לגבי חברות גדולות מסוימות". בהתבסס על כך, הדירקטיבה תחול על 500 החברות הציבוריות הגדולות באירופה, וגם על תאגידים לא נסחרים גדולים נוספים כגון בנקים, חברות ביטוח וחברות נוספות אשר עליהם יוחלט בהמשך, ובסך הכל יהיה מדובר על כ-6,000 תאגידים גדולים מכל רחבי אירופה. בהודעת הנציבות מצוין כי חיוב בדיווח של חברות בינוניות וקטנות עלול להשית עליהן עלויות שיאפילו על התועלות ממהלך הדיווח.

הדיווח יוכל להתבצע הן ברמה הפרטנית של כל חברה וחברה או ברמה הקבוצה עבור קבוצות החזקה. הדירקטיבה מאפשרת חופש בחירה של מתודולוגיית הדיווח (הנחיות מדינתיות כגון קוד הקיימות של גרמניה, אירופאיות או כלל עולמיות כגון יוזמת הגלובל קומפקט של האו"ם או התקן העולמי לניהול אחריות חברתית ISO 26000). הצבעה על אישור הדירקטיבה התקיימה ב 15.4.2014 ועברה ברוב קולות.

²⁹ המובא כאן הינו מתוך הסקירה המובאת באתר מכון לאחריות תאגידית מאת ליעד אורתור <http://www.csri.org.il/?p=811> ועל בסיס הודעת הנציבות האירופאית המוצגת שם. לפרטים מלאים אודות יוזמת החקיקה האירופית - http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-14-124_en.htm

סיכום דברים

רבות נכתב על ההתפתחות וההתקדמות של תפיסת האחריות התאגידית, ובתוכה דיווחי האחריות התאגידית. כאמור בהקדמה, במחקר זה התמקדנו בזוית של השוואת מסמכי הדיווח ויישום העדכניים המקובלים בישראל וסקירת מגמות עתידיות בעולם. מהשוואת המסמכים משתקף בצורה חזקה כי הציפיות מחברות כיום הן מעבר לשיקולים עסקיים של השאת רווחים בלבד כלשון סעי' 11 לחוק החברות, התשנ"ט-1999. סעיף זה בחוק החברות אכן מוסיף ומאפשר לכלול בין תכליותיה של חברה גם "להביא בחשבון... את ענייניהם של נושיה, של עובדיה ואת עניינו של הציבור".

המעבר מתפיסת עולם פיננסית בלבד, לתפיסת עולם מודרנית של גילום-ערך ארוך טווח בפעילות חברות מובהרת יפה באתר SASB:

"...the construct for standardized financial reporting to investors was developed in a time when a company's ability to create value was constrained largely by the ability to access financial capital.

We live in a different world now, one that has greater uncertainty, a broader range of risks and opportunities, and significant resource constraints beyond access to capital. A new, standardized language is needed to articulate the material, non-financial risks and opportunities facing companies today. These non-financial risks and opportunities that affect corporations' ability to create long term value are characterized as "sustainability" issues. Sustainability issues vary by industry because they are closely aligned with business models, the way companies compete, their use of resources and their impact on society".

כמצוין בדברי הפתיחה של ליעד אורתר, ב-2011 פורסם בהרווארד מחקר המציג גישה חדשנית ויש האומרים פורצת דרך או מרחיקת לכת, לגבי תפיסת הערך המצופה מתאגידים כיום, והיא גישה של "ערכים משותפים" – "shared values" המרחיבה את גישת האחריות התאגידית וטוענת כי תכלית התאגיד, מלכתחילה, צריכה להיות פיננסית וחברתית גם יחד: "Business must reconnect company success with social progress. Shared values in not social responsibility, philanthropy or even sustainability, but a new way to achieve economic success".

ימים יגידו לאן תתפתח גישה זו וכיצד תשולב בעולם התאגידי.

אנו מקווים כי מחקר יישומי זה הציג ותיקשר את תפיסת הערך המודרנית המצופה היום מחברות, בודאי חברות גדולות אשר השפעתן הישירה, והעקיפה (באמצעות ההשראה והדוגמה שהן מהוות) בתחומי הקיימות השונים - אתיקה, ממשל, סביבה, קהילה ועוד - היא בעלת "טביעת רגל" תאגידית רחבה ומובהקת.

דיווח על מדיניות חברות הפועלות ליישם אחריות תאגידית, על יעדים ומדדים שהן מציבות לעצמן, על מסמכי יסוד וגישת ניהול ארגונית שתחילתה בדירקטוריון ובהנהלת החברה - הוא מסד חיוני לתיקשור ובניית אמון בין החברות הללו לבין מחזיקי העניין הפנימיים והחיצוניים שלהן, המייצגים את הציבור עבורו ואיתו הן פועלות.

למרות הפערים המהותיים לפעמים בין מסמכי היישום והדיווח השונים, מדובר עדיין בכלים שלובים שלהם מטרה ברורה - קידום הטעמת אחריות תאגידית בפעילות חברות בישראל באמצעות תהליכים פנימיים עמוקים שעוברת חברה מיישמת ומדווחת, המאירים קודם כל לחברה עצמה, את חוזקותיה, חולשותיה ואת התהליכים (האסטרטגיים, עסקיים, תפעוליים ועוד) שהיא נדרשת לעבור בכדי להיות אכן חברה המיישמת אחריות תאגידית. עיקר ההבדל בגישות גופי היישום השונים היא ההחצנה, השקיפות, של אותם ביצועים ותובנות בתחום האחריות התאגידית של החברה המיישמת, כלפי מחזיקי העניין הפנימיים והחיצוניים.

רמת-גן, יוני 2014.

ליעד אורתור

עו"ד חגית הלמר